

Til benefice for travle anmeldere:

KURASJE vil med nedenstående artikel forsøge at sætte ind imod den uvidenhed og det flor af mytologiserende misforståelser, der herhjemme (såvel som i udlandet) hersker om den såkaldte majrevolte i Frankrig. Efter et kort signalement af oprørets historiske baggrund analyserer artiklens forfatter i et mere teoretisk kapitel den proletariske bevægelses motivationsstruktur i senkapitalismen og denne motivationsstrukturens særlige artikulation hos den såkaldte nye arbejderklasse. De her udviklede generelle synspunkter specificeres i de tre næste kapitler gennem en undersøgelse af bevægelsens eksplosive gennembrud med dens spontane udvikling af nye og historisk sandere kampformer i maj-juni 1968, af den moderne kontrarevolutions manifestation ved samme lejlighed, og af kontrarevolutionens specifikke årsag: udviklingen af de subjektive betingelser for revolutionen i maj-juni 1968, d.v.s. udviklingen af den proletariske bevægelses teori og organisation. I de to sidste kapitler summerer forfatteren de vigtigste resultater af revolten og konkluderer i nogle strategiske overvejelser over den proletariske bevægelses kampformer nu og fremefter.

Klavs Birkholm:

Revolution og kontrarevolution i Frankrig, maj-juni 1968

*outside in the distance
a wildcat did growl
Bob Dylan, 1968¹*

'Il faut faire violence. Il faut violer les idées. Si tu ne fais pas violence, tu ne progres pas. Tu es foutu. Il ne faut pas que l'homme se résigne. Si l'homme se résigne, il ne vit plus. La vie c'est le contraire de cette résignation', sagde en fransk arbejder fra Vaucluse, Sydøstfrankrig i 1968 efter »majrevolutionen«.^{1a}

Godt nok gik den proletariske bevægelse under jorden i henved et halvt århundrede, men som den hellige Johanna siger (I Brechts *Den hellige Johanna fra Slagtehalerne*): 'Vist samler vold og svaghed sig i mørket, [/] det uforløste mødes her'² – og bevægelsens hidtil uforløste frustrationspotential har nu drevet den gennem overfladspændingerne med en sådan fart, at det borgerlige samfunds hidtil glatte skin: tilfredsheden og samarbejdsviljen har slået revner: 'Il faut faire violence'.

¹. Bob Dylan, »All Along the Watchtower« på *John Wesley Harding*, 1968.

^{1a}. 'Vold må der til. Gøres vold på ideerne. Gør man ikke vold, gør man ikke fremskridt. Så er man leveret. Resignerer mennesket, så lever det ikke længere. Livet er det modsatte af denne resignation.'

Un ouvrier parle, Enquete de Juliette Mince, Paris 1969; p. 80 f.

². Brecht, *Den hellige Johanna fra Slagtehalerne*, 1967; p. 94.

Hvorfor dette udbrud? Det skrækslagne borgerskab med samt dets agenter i diverse Marxistisk-Leninistiske Kadrepartier til Vejledning af Arbejdernes Kamp, kort sagt: allehånde tågehorn, som nu er blevet angrebet af selve virkeligheden, har udbasuneret læsevis af ideologiske kævlerier, hvis mening er at bortforklare den skærpelse i klassekampen, der antaster deres egen sociale position. På grund af deres klassespecifikke interesse *imod* den proletariske bevægelse er fagforstenspamperne, klasseforsonerne i socialdemokratierne og de revolutionære førere og prædikanter ude af stand til at give det, vi her vil forsøge: en *videnskabelig* forklaring på, hvorfor den proletariske bevægelse nu har antaget en så kronisk eksplosiv karakter, som forløbet af de vilde strejker viser; hvorfor bevægelsen specifikt har udviklet sig, som den har i Frankrig; hvilket forhold der er mellem den revolutionære kamp på universiteterne og den proletariske bevægelse i øvrigt; bevægelsens organisationsformer etc.

1.

Lad os starte med en betragtning af udbruddets umiddelbare historiske baggrund, situationen i Frankrig i tiden op til maj 1968.

Den samme franske arbejder, som i 1968 sagde det oven for citerede, hævdede i 1965, at der på fabrikkerne foregår en stadig, *men latent* klassekamp.

'Den sover, den ses ikke tydeligt. Det kan ske, at den pludseligt farer frem; et pludseligt ryk i visse regioner; det eksploderer. Det vil sige, at fyrene, når de er drevet tilbage til deres sidste forskansninger, får et udbrud af galskab, og det omsætter sig enten i strejker eller i mindre ortodokse ting; udbruddene går så lang som til slagsmål.'³

De voldsomste tilfælde af sådanne eksplosive udbrud havde hidtil (i 1965) været værftsarbejdernes kamp i Nantes og St. Nazaire 1960 og 1964 og den fem uger lange minearbejderstrejke i 1963, der *udenom parti og fagforening* blev aktivt støttet af den franske befolkning.

Og den bølge af vilde strejker, der brød ud i 1967, var et tegn på, at dybereliggende årsager til de foregående års eksplosioner endnu langt fra var fjernet. Frankrigs statistiske årbog skriver for 1967: 'Livet på virksomhederne i Frankrig er kendetegnet ved manifestationer af utilfredshed, et udtryk for nervøsitet og uroen i basis.' Situationen kunne lignedes ved et tilbageholdt åndedræt.⁴

'Regeringsbeslutningen i august 1967, der fjernede en stor del af socialsikringen og dermed gjorde sygdom til en endnu mere kostbar affære, forstærkede den almindelige følelse af angst og usikkerhed hos den lønarbejdende befolkning. [...] Året 1967 var kendetegnet ved et stigende antal vilde strejker (Berliet, Rhodiacéta o.s.v.), hvor unge arbejdere spillede en afgørende rolle, og hvor fagforeningsledelsen hver gang var blevet overrumplet af bevægelsens spontaneitet og kampånd. Virkelige uroligheder fandt allerede i 1967 sted i arbejderområderne Mans, Mulhouse og Caen og bebudede en ny kampånd, som forekom så meget desto mere mærkelig, som den fandt sted på baggrund af relativt resultatløse fordringer fra fagforeningernes side.'⁵

Dette billede af en sydende undergrund viste således allerede dengang, at selv et land med en så udpræget »organisationskapitalisme« som Frankrig ikke havde været i stand til at stabilisere sine fundamentale socio-økonomiske modsætninger i den grad, at disse modsætninger endog skulle være forsvundet. De kan kun eskamoterer af ideologer.

Modsætningerne er indispensable for kapitalismen, hvilket umiddelbart kan fremgå af, at udviklingen af de samfundsmæssige produktivkræfter under kapitalens ekspansion i »tomrummet« efter 2. verdenskrig samtidig er udviklingenu af nye behov; uundgåeligt skaber kapitalismen hos proletariatet stadigt nye behov, som den får stadigt vanskeligere ved at tilfredsstille (vi skal siden specificere dette). Ved »indkomstpolitik« har man kunnet dæmpe, men langtfra udradere denne konflikt; således er der i de senere år sket et mærkbart fald i den disponible realindkomst, den gennemsnitlige arbejdstid er tendentielt stigende, og det samme gælder til en vis grad arbejdsløsheden (600.000 arbejdsløse i Frankrig i foråret 1968).

Man kunne måske antage, at det »politiske venstre« (CGT, PCF etc.), under sådanne omstændigheder ville føle sig nødsaget til at artikulere proletariatets *antikapitalistiske* behov på Frankrigs officielle politiske arena. Men dette »venstre« blev allerede i 1960 diagnosticeret af Sartre som 'et stort lig, der er faldet bagover, og hvor maddikerne allerede er i arbejde [...] Det stinker, dette ådsel.'⁶ Det gennemgående mønster har vist sig at være, at kommunistpartiet og fagforeningerne som regel har forsøgt og stadig forsøger at obstruere de spontane aktioner, at

⁴ Kjeld Schmidt, »Den såkaldte integration« i *Vindrosen* 2–3/1970; p. 113.

⁵ Malte J. Rauch et Samuel Schirmbeck, *Die Barrikaden von Paris*, Frankfurt 1968; p. 14.

⁶ Forordet til Paul Nizan, *Aden Arabie*. Oversat af J.-P. Sartre, *Kunstneren og hans samvittighed*, 1967; p. 66.

³ *Un ouvrier parle*; p. 33.

ride med på utilfredshedens bølge for i medløbet at kanalisere bevægelsen ind i den parlamentariske gélé og således demontere dens revolutionære indhold.

Men denne stivhed og forrådnelse i bevægelsens traditionelle institutioner formår hverken at undertrykke kapitalens tilsynkomst som en procederende modsætning, altså de revolutionære behov – eller disse behøvs artikulation og tilfredsstillelse. Den betyder blot, at artikulationen må ske ad nye kanaler. Bevægelsen må virkeliggøre sig i en ny form, den forstenede organisation må knuses, for at fagbevægelsen kan blive en virkelig *bevægelse*. Kampens eksplosive karakter nu er således et udtryk for indeklemtheden. De vilde strejker er i dag et adækvat kampmiddel, de er – som de aktioner, der *explicit* retter sig imod fagforsteningen – et udtryk for, at bevægelsen er i færd med at finde sin nye form og dermed sit sande indhold:

1) I februar 1967 (under en valgkamp) advarede fagforsteningerne deres medlemmer på tekstilfabrikken Rhodiacéta-Besancon imod såkaldte »uoverlagte aktioner«. Arbejderne ville dog ikke rette sig efter ledelsesbureaukratiet og besatte fabrikken i protest mod en truende bølge af afskedigelser: dette skete en lørdag, skønt fagforsteningerne betænksomt havde varslet en officiel strejke for den kommende mandag.

2) I oktober 1967 opfordrede fagforsteningerne arbejderne i Le Mans til *separate* demonstrationer foran hver deres respektive fabrikker; da de strejkende blev provokeret med politiafspærringer og helikoptere over fabrikkerne, samlede de forskellige fabrikspersonaler sig spontant i byens centrum, hvor de løb politikæderne overende og stormede rådhuset.

3) I marts 1968 forsøgte fagforsteningerne at kanalisere den stigende utilfredshed blandt arbejderne i Redon (i nærheden af Nantes og St. Nazaire) over i et fælles krav om 30 centimes mere i timen. Men medens pamperne den 11. marts forhandlede på rådhuset med arbejdsgiverne, besluttede de unge arbejdere, som ventede uden for, at blokere jernbanelinien Paris-Quimper (nær spidsen af Bretagne), og de forsvarede denne afspærring mod CRS-tropperne.⁷

Der var kort sagt bevægelse i bevægelsen. Men før end vi fra denne beskrivelse af en socio-økonomisk udviklingsproces fører tråden

videre til processens enorme acceleration i året 1968, vil det være formålstjenligt at kaste et blik på de mest fundamentale af de faktorer, som udgør processens genetiske betingelser, – for at de videre begivenheder ikke skal fremtræde for os som et kaotisk konkretum, men som et teoretisk formidlet, forstået konkretum.

2.

Den franske »revolution« i maj-juni 1968 var en strejkebevægelse af hidtil usete dimensioner. Den kan beskrives som en intensiveret fortsættelse af den vilde kamp, hvis konturer vi ovenfor har aftegnet. De franske arbejderes og studenters opstand må sagt i al korthed forstås som et voldsomt udbrud i den under kapitalismen permanente klassekamp, altså som et særlig eklatant led i den samlede proletarisk-revolutionære bevægelse.

a.

Et isoleret studenteroprør ville aldrig i den grad have formået at true det borgerlige herredømme. Kun de 10 millioner strejkende ud af en arbejdende befolkning på 17 millioner kan angive omfanget af denne offensiv. Kun proletarietets faktiske erobring af landets samlede produktionsapparat og til en vis grad også af kommunikations- og informationsmidlerne var i stand til at sætte statsmagten mere eller mindre ud af spillet. Præsidenten og bureaukraterne var på hælene, thi hvad kunne de gøre: politiet vaklede, og selv om det mod forventning skulle være lykkedes at få jernbanerne til at transportere tanks ind i landet fra Tyskland og yderligere at transportere dem rundt i landet, hvad ville dette militære opbud så egentlig kunne udrette?

Hvilke mål og hvilke muligheder ville man under sådanne konkrete betingelser have haft med en intervention af faldskærmssoldater, midt under en generalstrejke, og over for et proletariat, der havde det mest ophøjede pant i hænde: landets samlede produktionsapparat: Erfaringen fra juli måned 1936 i Spanien, hvor en intervention fra hærens side blev knust på ganske få dage i praktisk taget alle de proletariske centre af beslutsomme arbejdere, er yderst lærerig. Frankrig i 1968 er langt fra at omfatte de tilbagestående landdistrikter, der kunne tjene som tilbagetrækningsbaser for fascismen, som Spanien stadig rummede i 1936. Europa af 1968 har intet tilfælles med Europa af 1936.⁸

⁷ Bygger på Walter Kreipe, »Spontaneität und Organisation. Lehren aus dem Mai-Juni 1968« i *Kursbuch 16/1969*; p. 38 ff

⁸ Ernest Mandel, »Die Lehren vom Mai 1968« i: A. Glucksmann, A. Gorz et al., *Revolution Frankreich 1968*, Frankfurt a.M. 1969; p. 131.

Sandheden om majrevolten er, at den proletariske bevægelse var så meget i offensiven, at statsmagten var lammet; i nogle dage havde borgerskabet de facto mistet magten.

Der findes nok af godnateventyr om, hvorfor det alligevel lykkedes magthaverne i sidste ende at redde sig igennem som magthavere. Konspirationsforestillingerne svirrer i luften, de er bragt i omløb for at dysse alle uromagere i søvn. Den evige, fascistiske Kontrarevolution, fortæller man; de Gaulles geniale strategiske manøvrer, fortæller man; altsammen til intimidering af proletariatet i opmarch. Den afgørende hindring for den proletarisk-revolutionære bevægelses endelige gennembrud i maj-juni 1968 var imidlertid trykket fra bevægelsens forældede, men overleverede former. *Effektivt* var det PCF (det franske kommunistparti) og CGT (dets fagforening og landets største), der førte kontrarevolutionen igennem. Under besværgelse af fraser som »realistisk politik« lykkedes det disse traditionsstærke forsteneringer at kanalisere bevægelsen over i krav, den slet ikke var motiveret for, – og dermed at frustrere den.

Men det holdt hårdt. De strejkende arbejderes spontane afvisning af resultaterne ved Grenelle-forhandlingerne var et slag mod det opportunistiske »venstre«, der kun alt for tydeligt viste, hvor vidt fremskredent den proletariske bevægelses hamskifte var. Nye og langt mere adækvate organisationsformer end de forstenede var under udvikling. At kampens basis i alle de avancerede tilfælde – og det vil sige de fleste – var strejkekomiteer indenfor virksomhederne og arbejderstudenter-aktionskomiteer udenfor virksomhederne, kan tages som en håndgribelig dokumentation for, at de traditionelle fagforeninger ikke var i stand til at fungere som revolutionære kamporganer; det var blevet manifest, at de var døde forsteneringer *udenfor* den egentlige bevægelse. I mange tilfælde sad der fagforeningsfolk i strejkekomiteerne, men som regel var de ude af stand til at kontrollere komiteernes politik, da de strejkende nøje overvågede, at komiteernes initiativer var i fuld overensstemmelse med plenarforsamlingens direktiver. Proletarerne kæmpede deres egen kamp, og lod pamperne forhandle; hos Piles-Wonder i Saint-Ouen valgte de strejkende en strejkekomité, og i protest mod CGT barrikaderede de sig på fabrikken og forbød alle faglige tillidsmænd adgang; på skibsværftet Chantiers de l'Atlantique i Saint-Nazaire besatte de virk-

somheden og nægtede ti dage i træk og trods pressioen fra fagforsteneringerne at levere en for-tegnelse over deres umiddelbare krav. Så vidt var bevægelsen nået. Strejkekomiteerne blev meget ofte dannet på grundlag af fabriksbesæt-telser, og flere steder overtog man produktionen på sine egne betingelser, således på CSF i Brest, hvor man f.eks. producerede walkie-talkies til brug i kampen mod CRS-stormtropperne.

b.

De nye kampformer er et udtryk for bevægelsens ændrede motivationsstruktur. De viser klart, at proletarerne ikke længere kæmper for lønforbedringer, men for styrelsesmæssige forandringer, – og vel at mærke at de gør det udtrykkeligt, selvbevidst; formerne er altså et udtryk for, at den proletariske bevægelse er ved at komme til sig selv.

'Maj-juni-bevægelsen viste, at de med produktivkræfternes udvikling forøgede menneskelige behov på alle samfundsmæssige områder melder sig som sociale interesser, skønt de herskende drager tilstrækkelig omsorg for den fysiske reproduktion af deres afhængige, og der ikke kan fastslås nogen mangel på fjernsynsantennener i lejekasernerne eller på familiebiler til udflugtsture.'⁹

Allerede i 1964 kunne André Gorz således fastslå, at lønkampen har antaget en blot symbolsk funktion:

Lønkravene 'er meget oftere motiveret af en revolte mod arbejdernes vilkår, end af en revolte mod den økonomiske udbytningens størrelse. De er et udtryk for arbejderens vilje til at lade sig betale så dyrt som muligt for den tid, han taber, for det liv, der sælges til spotpris, for den frihed, der fremmedgøres under de rådende forhold. At lade sig betale så dyrt som muligt, ikke fordi man vurderer lønnen [...] højere end alt det andet, men fordi man på den faglige aktions *nuværende* stade kan diskutere arbejdskraftens pris med arbejdsgiveren, mens man ikke kan diskutere beherskelsen af arbejdets vilkår og natur.'¹⁰

Det sidste nåede man frem til i 1968, og bevægelsen kan således siges hermed at have nået et højere stade.

Allerede denne historiske udvikling viser, at de revolutionært artikulerede behov ingenlunde er frit i luften svævende, såkaldt grundmenneskelige behov. De er historisk specifikke behov, og nærmere betegnet behov som er blevet produceret i og med kapitalismen, men som

⁹ Walter Kreipe, op. cit. p. 50.

¹⁰ André Gorz, *Arbejderbevægelse og Nykapitalisme*, 1967 (Paris 1964); p. 40; min understregning – øvrige understregninger er slettet.

denne nu ikke ser sig i stand til at tilfredsstille. *Kampen for styrelsesmæssige forandringer er motiveret af proletarernes frustrerede behov for produktiv selvrealisation.* Selvrealisationsbehovet opstod i og med ophævelsen af menneskets naturgroede samhørighed med dets umiddelbare arbejdsbetingelser i de prækapitalistiske samfundsformationer, og er således ikke blot *fundamentalt* under kapitalens herredømme, hvor produktionsmidlerne fremtræder for producenten som en abstrakt samfundsmæssig totalitet, men er ydermere et *historisk produceret* behov; et behov, der er historisk specifikt knyttet til samfund af frie producerende individer (herunder kapitalismen). Miseren for kapitalisten er nu, at kapitalen qua det døde arbejdes herredømme over det levende arbejde, fastlægger arbejdsbetingelser, hvorunder dets eget fundamentale behov umuligt kan tilfredsstilles. Det *frustrerede behov* for produktiv selvrealisation er uomgængeligt for kapitalismen; det er det psykologiske udtryk for fremmedgørelsen, der er en indispensabel *modsigelse* i den kapitalistiske produktionsmåde.

'De objektive betingelser for det levende arbejde fremtræder som *adskille, selvstændiggjorte* værdier over for den levende arbejdsformåen som en subjektiv eksistens, der over for disse værdier derfor også kun fremtræder som værdi af en *anden art* (ikke forskellig fra dem som værdi, men som brugsværdi). Er denne adskillelse én gang for alle forudsat, kan produktionsprocessen kun nyproducere den, reproducere den og reproducere den på et højere trin. [. . .] Det, der reproduceres og nyproduceres, er ikke kun *eksistensen* af disse objektive betingelser for det levende arbejde, *men deres eksistens som selvstændige værdier over for denne levende arbejdsformåen, d.v.s. værdier, der tilhører et fremmed subjekt.*'

Det materiale, som den levende arbejdsformåen bearbejder, er fremmed materiale; instrumentet er et fremmed instrument; ja,

'selve det levende arbejde fremtræder som værende *fremmed* over for den levende arbejdsformåen, hvis arbejde det er, hvis særlige livsudfoldelse det er, thi det er afstået til kapitalen mod tingsliggjort arbejde, mod produktet af selve arbejdet. Arbejdsformåenheden forholder sig til arbejdet som til et fremmed arbejde, og hvis kapitalen ville betale den *uden* at lade den arbejde, ville den indgå handelen med fornøjelse. Dens eget arbejde er ligeså fremmed for den – og det er det også i henseende til dets direktion etc. – som materialet og instrumentet er. Derfor fremtræder produktet da også over for den som en kombination af fremmed materiale, fremmed instrument og fremmed arbejde – som *fremmed ejendom*, og den er da også efter produktionen blot blevet fattigere for den forbrugte livskraft, men

ellers begynder plageriet på ny for den blot subjektive arbejdsformåen, der eksisterer adskilt fra sine livsbetingelser. Dens erkendelse af produktet som værende dens eget og dens bedømmelse af adskillelsen fra sine realisationsbetingelser som værende en upassende, tvangsmæssig adskillelse – er en enorm bevidsthed, som selv er et produkt af den på kapitalen hvilende produktionsmåde, og lige så meget the knell to its doom som slaveriet, med slavens bevidsthed om at han ikke *kan være en tredjes ejendom*, altså med hans bevidsthed som person, nu blot frister en kunstig tilværelse og er ophørt med at kunne fortsætte som produktionens basis.¹¹

Kapitalens iboende modsigelse bliver så meget mere manifest, som *produktionsprocessen videnskabeliggøres* som følge af den teknologiske udvikling. Kapitalen tvinges til at foretage udviklingen af de samfundsmæssige produktivkræfter som et led i den konkurrence, der er et væsenstræk ved selve produktionsforholdene; øges produktiviteten i én sektor bliver denne sektor i stand til at suge merværdi fra mindre produktive sektorer, hvorfor det i konkurrencen er rentabelt for den enkelte kapital at øge produktiviteten med alle midler, selv om den totale mængde merværdi forbliver den samme. Som følge af denne kapitalens rastløse stræben efter en umådelig udvikling af de samfundsmæssige produktivkræfter, rigdommens almene form, den menneskelige naturs rigdom – har kapitalismen i dag tabt sin legitimitet som adækvat produktionsmåde, da selve den udvikling af teknologien, som førhen anspreddes af kapitalen, i dag finder sin sande skranke i kapitalen selv:

I den moderne industris mest højproduktive sektorer er maskineriet – den objektiverede videnskab – så udviklet, at man tilnærmelsesvis kan tale om total automation. I modsætning til samlebandsstadiet, hvor producenterne som vedhæng til maskineriet indgik *punktuelt* i den samlede produktionsproces, hvor produktionsmidlerne var indrettet på at udføre mere eller mindre komplicerede *enkeltprocesser*, og hvor den samlede proces således var afhængig af kontinuitetens formidling *gennem* de elementært repetitive arbejdsprocesser hos hver eneste producent i kæden, – betyder automationen, at den samlede produktionsproces *integreres* i maskineriet, hvorfor producenten nu ikke længere fremtræder som 'en del af produktionsprocessen', men langt snarere træder *over for* denne

¹¹ Karl Marx, *Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie* (1857/58), Berlin (DDR) 1953; p. 365–367.

c.f. idem, *Kritik af den politiske økonomi. Grundrids*, 1970; p. 185–187.

som 'vogter og regulator'.¹² Med maskinernes og arbejdsopgavernes integration, overgangen fra additive arbejdssekvenser til 'kumulative og integrerede' arbejdssekvenser opstår behovet for en ny form for Kooperation mellem producenterne; det *samlede producentkollektiv* får nu til opgave videnskabeligt at styre og kontrollere produktionsmidlerne, idet disse selvstændigt, automatisk formidler det for den specifikke produktionsproces adækvate teknologiske potentielle, som hidføres fra alle tænkelige teknologiske komplikationsniveauer, således at alle adækvate former for videnskabelig ekspertise må indgå i det produktionsprocessen beherskende producentkollektiv:

'Ansamlingerne af arbejdere af beslægtede niveauer, som er forenede på det enkelte værksted, viger pladsen for det integrerede mandskab af varieret sammensætning, hvor den umiddelbare Kooperation er nødvendig.'¹³

Kooperationen i team afløses af en slags *strukturel Kooperation*. Hermed har den autoritære, hierarkiske ledelsesstruktur, der per definition ikke kan ophæves før lønslaveriet, mistet enhver berettigelse. Skranken mellem de forskellige grupper, der deltager i arbejdsprocessen, nedbrydes, og ethvert forsøg fra ledelsens side på at statuere hierarkiet i form af forskrifter, indgreb i planlægningen eller lignende, vil uundgåeligt hæmme produktionen, altså skade virksomhedens økonomiske status. Vi ser således, at der i den højproduktive sektor er særligt gunstige omstændigheder til stede for producentkollektivets erkendelse af arbejdets samfundsmæssige karakter, af arbejdsprodukterne som værende dets egne, af den kapitalistiske produktionsmåde som værende bornert; ja, denne erkendelse bliver historisk nødvendig.

Hertil kommer, at produktionsprocessens videnskabeliggørelse afstedkommer enormt udvidede krav til den faglige uddannelse.

'Teknikken befinder sig i en stadig omvæltning og har ikke behov for alt for snævre specialiseringer, som bliver forældede flere gange i løbet af en generation. Den kræver snarere straks fra begyndelsen en mangesidighed og en solid teoretisk uddannelse, der kan lette forandringerne og overgangene, den kontinuerlige assimilerende af nye videnskabelige og tekniske landvindinger.' 'Den udvidede reproduktion af arbejdskraften er således en objektiv nødvendighed: den faglige kapacitet kan under de nuværende forhold kun *opretholdes* på be-

tingelse af, at den *udvides*, d.v.s. på betingelse af en kontinuerlig akkumulation af nye kapaciteter. Den mangel på kvalificeret arbejdskraft, som næsten alle kapitalistiske økonomier klager over, afspejler i virkeligheden kun kapitalismens modvilje mod at dække de sociale omkostninger ved denne udvidede reproduktion, mod at indkalkulere dem i udgiften til selve arbejdskraften. Og denne modvilje er logisk: hvis man betragter fornyelsen og udvidelsen af arbejderens færdigheder som en integreret del af arbejdet, så anerkender man, at arbejderen ikke kun er arbejder, når han er beskæftiget med at producere varer, at han producerer rigdomme, selv når han intet producerer, som hans arbejdsgiver kan sælge, intet andet end sine moralske og intellektuelle ressourcer, der er ham selv, således som han *skaber sig selv i sit arbejde*, d.v.s. når han ikke ødelægges af det arbejde, som andre påtvinger ham.¹⁴

Kapitalen har selv skabt det behov for produktiv selvrealisation, hvis tilfredsstillelse i dag fremtræder som en nødvendig udvikling af de samfundsmæssige produktivkræfter, en udvikling der imidlertid ikke kan finde sted under kapitalens herredømme, men tværtimod må sætte sig igennem som en sønderknusning af dette herredømme.

c.

Den proletariske bevægelses nye motivationsstruktur manifesterer sig således (på forskellig vis) i de mest produktive sektorer i den moderne industri. Egentlig højproduktive virksomheder findes endnu næppe her i Danmark, men i Frankrig kan man lokalisere en vis (givetvis begrænset) tendens til en dikotomisk udvikling af den industrielle struktur, idet den moderne kapitalismes fremskridt her sker i »krebsegang« (Mallet): udviklingen af overordentlig produktive virksomheder begunstiges af disse virksomheders økonomiske snyltertilværelse i forbindelse med meget tilbagestående virksomheder (ofte inden for samme koncern) i landdistrikter, hvor arbejdskraften er billig og finder sig til rette med elementært mekanisk arbejde, autoritær virksomhedsledelse og umenneskelige, men produktivitetsfremmende lønsystemer; automatiseringsprocessen i de avancerede virksomheder inden for samme koncern finansieres således gennem udsugning af merværdi fra de primitive virksomhedsgrene. Dette mønster er eksempelvis af Mallet påvist at være gyldigt for la Compagnie des machines Bull og for Thomson-Houston koncernen.

Under alle omstændigheder var det umiddelbart iagttageligt, at de højtuddannede ar-

¹² ibid. p. 592.

¹³ Pierre Naville, »Division du travail et répartition des tâches« i G. Friedmann et P. Naville, *Traité de sociologie du travail*, vol. I, Paris 1961; p. 382 et passim.

¹⁴ André Gorz, op. cit. p. 104 f.

bejdere fra meget produktive sektorer, den såkaldte tekniske intelligens, mange steder var toneangivende under begivenhederne i maj-juni 1968. Vi har allerede omtalt den revolutionære udvikling på den avancerede virksomhed CSF-Brest (Compagnie Générale de Télégraphie sans Fil, elektronisk industri) – og kan foreløbig blot yderligere nævne besættelserne på flyvemaskinefabrikken Sud-Aviation og den franske statsradiofoni ORTF samt basiskomiteerne på Rhône-Poulenc-Vitry (avanceret kemisk industri) og CENS (Centre d'Etudes nucléaires de Saclay, atomenergicenter).

'Strejkebevægelsen i den franske spidsindustri har tilvejebragt empirisk materiale, som, når det engang er blevet systematiseret, vil lade læsere af sociologiske antagelser om »hvidkiternes« åbenbart systemforpligtede præstationsideologi fremtræde som problematiske allerede i deres problemstilling og derudover blot klassificere dem som eksempelstykker på borgerlige socialvidenskaber.¹⁵

Virkeligheden har eftervist, at Marcuse og Habermas er filosoffer; den mest »integrerede« del af arbejderklassen viste sig at være den mest revolutionære.¹⁶

Jammerens Parti måtte derfor – for at legitimere den fortsatte jamren – gøre vold på virkeligheden ved at hævde, at det slet ikke var arbejderne (disse bevidstløse stakler), men derimod studenterne, der revolterede i maj-juni 1968.¹⁷ Overfor de mange florerende myter om studenterbevægelsens rolle, hvoriblandt man ikke blot finder den sygelige overvurdering af betydningen af studenternes oprør i et samfund, hvor proletariatet i øvrigt er lammet gennem »indoktrinering« og lignende, men også den efter maj-juni-oprøret helt umulige påstand, at studenterbevægelsen i sit væsen er småborgerlig og derfor umuligt kan forbindes med arbejdernes »revolutionære« kamp,¹⁸ – for slet ikke at tale om trozkisternes geniale syntese af disse ideo-

logier fra to lejre i borgerskabet: studenterne har »objektivt« ingen revolutionære interesser, men i en vis periode »har studenterbevægelsen kunnet spille rollen som arbejderbevægelsens dårlige samvittighed«, og *hårdt skolet* vil den i en overgangsfase kunne fungere som »avantgarde« i den politiske kamp,¹⁹ – overfor alt dette lort må man tvært gøre opmærksom på, at den proletariske bevægelse (som vi har set) dog var der i forvejen: klassekampen er permanent i det borgerlige samfund, – og at en flok revolutionsprædikanter umuligt kunne have opnået succes, dersom menigheden var ude af stand til at forbinde deres evangelium med sine egne erfaringer; kort sagt: at studenterne højst gennem eksemplariske aktioner kan have bragt allerede eksisterende motivationer til kraftigere artikulation – således som vi skal se det i det følgende. Vi skal også se, hvorfor det var *muligt* for studenterne at handle så eksemplarisk: studenterbevægelsens motivationsstruktur er tendentielt sammenfaldende med den proletariske bevægelses motivationsstruktur, hvilket er forklaringen på, at der i maj-juni opstod en så dybtgående kommunikation og solidaritet mellem de revolutionære studenter og den ny arbejderklasse.

'Alliancen arbejdere-studenter vil ikke, som Marcuse tror – eller rettere sagt troede før maj 1968, blive etableret mellem proletariatet fra »Germinal« og studenterne fra 1848, men mellem de forskellige højtuddannede lag i den moderne produktion, producenter af viden-skab og teknik langt snarere end af fabrikata, som skal grundlægge det sande industrisamfund, befriet fra sine kapitalistiske og teknokratiske arkaismer.²⁰

3.

Efter fremstillingen af majrevoltens almene årsag vil vi nu vende tilbage til selve det spektakulære begivenhedsforløb; vi vil se på revoltens udbrud.

Bølgen af vilde strejker, som i 1967 havde plaget det officielle Frankrig, fortsatte usvækket i foråret 1968. Som i marts måned i Redon (se ovenfor) var det de fleste steder de unge arbejdere, som endnu ikke har nået den resignationstærskel (ca. 35 år), hvor alle sociale ambitioner hører op, der var toneangivende. På lastvognsfabrikken Renault-SAVIEM i Caen er gennemsnitsalderen for de 4800 arbejdere ca. 25 år. Trods elendige arbejdsforhold (ekstrem

¹⁵. Walter Kreipe, op. cit. p. 62.

¹⁶. Herbert Marcuse, *Det endimensionale menneske* (1964), 1969; p. 56 et passim.

Jürgen Habermas, *Technik und Wissenschaft alt »Ideologie«*, Frankfurt a.M. 1968.

(Kritikken af Habermas og Marcuse vil blive uddybet ved en senere lejlighed).

¹⁷. Herbert Marcuse, *Frigørelsen* (1968), 1969; p. 72 et passim.

idem, »Pariseroprøret« i *PAX Nr. 6-7/1968*, p. 168 f.

¹⁸. Georges Marchais i kommunistpartiets organ *L'Humanité*: 'Disse »revolutionæres« teser og aktiviteter kunne få én til at le, eftersom det i reglen drejer sig om sønner af det højere borgerskab, der er fulde af foragt for de studenter, der er af arbejderoprindelse. De vil lægge en dæmper på deres revolutionære gejst for i stedet at lede farmands virksomhed og dér udbytte arbejderne efter de bedste kapitalistiske traditioner.'

Citeret efter: Cohn-Bendit, *Vensterradikalismen. Kur mod kommunismens alderdomssvækkelse. Studenteroprørets baggrund og strategi*, Holstebro 1968; p. 197.

¹⁹. Bensaïd og Scalabrino, »42 Teser om Studenterbevægelsen« i *Debat 2/1970*; p. 6 ff.

²⁰. Serge Mallet, *La nouvelle classe ouvrière* (1963), Paris 1969; p. 46.

specialisering, militærartig kontrol, produktivitetsfremmende lønsystemer etc.) aktionerede disse arbejdere i januar 1968 ved at forlade virksomheden og drage ind i byens centrum for at understrege deres krav: lønudligning for arbejdstidsforkortelser, frie arbejdsvilkår for fagforeningerne på virksomheden, frihed til uden censur at opsætte plakater og uddele løbesedler på værkstederne. Det kom til voldsomme gadekampe mellem på den ene side 7000 mand CRS-tropper, på den anden side omkring 40.000 solidariske arbejdere og studenter!

Således var klimaet, da strejkebølgen i maj-juni brød ud med en fabriksbesættelse på flyvemaskinefabrikken Sud-Aviation Bougenais i Nantes den 14. maj. Det er indlysende, at strejkebølgen ikke kan have været uden påvirkning fra hverken studenternes kamp mod ordensmagten den 3.-13. maj (og før) eller den almindelige 24-timers generalstrejke, som alle de store fagforeninger iværksatte den 13. maj i protest mod politiets brutalitet på barrikadenatten den 10./11. maj. Imidlertid er det lærerigt at iagttage, hvorledes baggrunden for den besættelse, *der skulle blive bevægelsens detonator*, har været uden direkte påvirkning fra begivenhederne i latinerkvarteret. Uroen på Sud-Aviation begyndte nemlig allerede den 1. maj, da ledelsen afviste at reducere arbejdstiden uden lønedsættelser. I fagforeningerne diskuterede man strejke og slow-down-aktioner. Den ophidsede stemning fremgår af, at virksomhedens direktør den 7. maj blev forfulgt af 35 rasende arbejdere; han undslap kun med nød og næppe. Den 10. maj afslog arbejderne et forslag fra to fagforeninger om total strejke og vedtog i stedet at fortsætte med at arbejde i halvt tempo! Denne aktion fortsætter endnu tirsdag den 14. maj, men henimod kl. 15 beslutter tre fagforeningsdelegerede (tillidsmænd)²¹ at lade kontorfunktionærerne rømme deres lokaler og herefter spærre direktøren inde på sit kontor. Vagtposter opstilles foran døren, og for at direktøren ikke skal kede sig installeres der en højttaler, hvor man i timevis for fuldt drøn afspiller revolutionære slagsange. Samme dag vælger de strejkende en strejkekomité, og

der opsættes 21 strejkeposter over hele fabriksområdet. Natten tilbringer omkring 2000 af fabrikkens 2800 arbejdere på fabrikken, hvor de blandt andet sover i dynger af papemballage. Nogle dage senere ankommer en fagforeningsfunktionær (CGT) fra Paris og forlanger direktøren frigivet. Dette afvises af arbejderne med den begrundelse, at virksomhedens problemer og direktørens indespærring ikke kan løses af udenforstående; rasende forlader funktionæren fabrikken og tager et fly direkte til Paris. Men dagen efter denne hændelse holder de strejkende en afstemning om, hvorvidt arresten skal opretholdes; det vedtages med 66,7% af de afgivne stemmer at løslade direktøren! Og i løbet af de følgende dage systematiseres den interne organisation for at styrke besættelsen: man opretter en kantine med frivillig arbejdskraft, overalt på fabrikken laves der mere solide installationer til natten, om søndagen afholdes der forlystelser til fordel for strejkekomiteen etc.

Men Sud-Aviation var kun begyndelsen. Tirsdag den 14. maj – samme dag, som det brød løs i Nantes – blev arbejdet nedlagt på nogle værksteder på Renaults gearkassefabrik i Cléon ved Rouen; dagen efter forsøgte omkring 200 af de strejkende at få natholdet med i strejken, men da dette mislykkedes, barrikaderede de sig på fabriksområdet. Da det første daghold ankom kl. 5 om morgenen, torsdag den 16. maj, fandt de fabrikken besat og direktøren spærret inde. Omgående drog to rutebil-læs strejken af sted til de øvrige Renault-virksomheder for at få disse inddraget i strejken, og fra Cléon bredte den militante bevægelse sig lynhurtigt til hele koncernen. I Flins havde man allerede den 15. maj gennemført et to-timers arbejdsstop i solidaritet med kollegerne i Cléon; kl. 10,15 den 16. maj nedlagdes arbejdet effektivt, – og hen på eftermiddagen samme dag var fabrikken besat og den røde fane hejst over virksomheden. Da selv Renault-koncernens hovedfabrik i Paris-forstaden Boulogne-Billancourt blev besat den 16. maj, var statsmagten og dens sykofantforeninger paralyserede: Renault-Billancourt var ikke alene nervecentret i hele den statsejede bilindustri, men tilmed CGT's højborg og hidtil betragtet som en mønstervirksomhed. Og det var lige netop, hvad den viste sig at være; en ung arbejder fra denne fabrik beskriver strejkeudbruddet således:

»Torsdag eftermiddag sagde en ungarbejder i hal 70: »Nu kan det være nok.« Og han holdt op med at arbejde. »Er du gal?« spurgte sidemanden. »Kom med!« De

²¹ Den franske fagforstningsdelegat kan dog ikke uden videre sidestilles med den danske tillidsmand. Før maj 1968 var de franske arbejdsgivere nemlig yderst tilbageholdende med at anerkende fagforstningernes forhandlingsret på virksomhedsplan, selvom toppamperne overfor regeringen var anerkendte forhandlingspartnere. Takket være konservatismen i arbejdsgiversammenslutningen er småpamperskabet i de franske fagforstninger således placeret i en langt mere udsat og svævende position end deres danske kolleger. Dette er forklaringen på deres langt mere »progressive« adfærd, som den for eksempel i dette tilfælde kom til udtryk på Sud-Aviation.

andre fulgte ham. Hele værkstedshallen nedlagde arbejdet. Nyheden bredte sig som en løbeild. Ungarbejderne har nedlagt arbejdet. Fra samleband til samleband, fra den ene afdeling til den næste, hal 72, hal 73, længere nede, her, overalt. De gamle sagde, at man måtte afvente fagforeningernes direktiv. Afvente, afvente! I løbet af en halv time var arbejdet nedlagt på hele Boulogne-Bilancourt [25.000 arbejdere!]. Man besluttede at besætte bygningerne, som studenterne havde gjort det. Fagforeningerne måtte følge efter.

Det var nu klart, at strejkebevægelsen ville brede sig over hele Frankrig. Den 17. maj var alle større fabrikker i Renault, Rhodiacéa og Berliet koncerne besat. Nouvelles Messageries de Presse i Paris var besat, Dresser-Dujardin i Le Havre var besat, Kléber-Colombes i Caudebec var besat, skibsværftet i Le Trait var besat, Stein-Roubaix var besat, Air-France var i strejke, og i løbet af fem dage eskalerede dette til ti millioner strejkende. Medens generalsekretæren i CGT, Georges Séguy på en pressekonference den 17. maj fastslog, at hans fagforening på ingen måde ville opfordre til en tidsmæssigt ubegrænset generalstrejke, »generalisere« bevægelsen spontant sig selv, og strejken blev – mod fagforeningernes ønske – de facto til en generalstrejke.

Man kunne tage det som en sikker indikator for opstandens omfang, at arbejdet endog blev nedlagt på automobilfabrikken Citroën i Paris. På denne fabrik er de officielle fagforeninger næsten ikke repræsenterede, det tolereres ikke af ledelsen! (Disse fagforeninger driver kun agitation, ensidig propaganda, der er begrundet i politisk aggression, – siger fabrikkens direktør.) Til gengæld har man uniformerede fabriksvagter til at overvåge, at der ikke uddeles løbesedler eller føres politiske diskussioner. Malte J. Rauch og Samuel Schirmbech beskriver hvorledes den første totale strejke i 30 år brød ud på »straffeanstalten Citroën«, som de parisiske arbejdere benævner stedet:

Arbejderne var på denne dag mødt tidligere end normalt, og stod nu foran fabrikskallerne og diskuterede med 50 studenter fra en aktionskomité fra Sorbonne. Der havde i nogle dage verseret rygter om en arbejdsnedlæggelse, og man besluttede nu at blokere indgangene til fabrikskallerne, da man var sikker på, at arbejderne ville være afskåret fra enhver indbyrdes kommunikation, når de først var inde på arbejdspladsen og dér under opsyn af værkførere og fabriksvagter. Medens studenterne, for at hjælpe arbejderne til at overvinde deres psy-

kologiske barrierer mod aktioner, dannede en kæde foran fabriksporten, talte en arbejder til sine kammerater:

'Arbejdere! Vi opfordrer Jer til at nedlægge arbejdet i dag. I årevis har Citroën afvist alle vore krav. Vi vil alle begynde kampen sammen. Vi kræver: en månedlig mindsteløn på 1000 francs; arbejdskontrakter, som er uden tidsgrænser, d.v.s. slut med de vilkårlige afskedigelser, pengeafpresningen gennem arbejdet; pension fra 60 års alderen for mænd, fra 55 år for kvinder; 5 ugers betalt ferie for alle arbejdere under 21 år; og især: fagforeningsmæssig frihed og slut med politirepressionen på Citroën.'

Medens arbejderne tøvende hørte efter eller læste de uddelte løbesedler, havde nogle værkførere åbnet en lille sidedør og vinkede befalende ad »deres« arbejdere, at de skulle komme denne vej ind. En gruppe arbejdere besluttede nu at lægge strategien om: de meddelte over højtaleren, at alle nu sammen ville gå ind på fabrikken, men ikke for at gå til deres respektive arbejdspladser, – tværtimod for i fabrikkens indre at bestemme aktionens videre forløb. Studenterne flyttede sig fra indgangen, men før end den første gruppe af arbejdere nåede at marchere ind, var portene atter blevet lukket af de uniformerede fabriksvagter. Ved fælles hjælp lykkedes det dog studenter og arbejdere at få en port brudt op, men i begyndelsen var det kun få arbejdere, der vovede at gå ind. Først omkring en time senere, ved meddelelsen om at en anden fabrik var blevet besat, tog en gruppe meget unge arbejdere hinanden under armen og marcherede i flere rækker efter hinanden gennem porten med talekor som »Bercot morder« (fabrikkens direktør) og »Alle ind på fabrikken«. Det hjalp: de øvrige arbejdere strømmede efter, og på få minutter var der 2000 arbejdere på fabrikkens indgang. I løbet af ganske kort tid var alle fabrikskaller besat og ligeledes de kontrolposter, hvorfra man automatisk kunne åbne og lukke dørene.

Efter denne grænseoverskridelse opstod der en hektisk aktivitet på den besatte fabrik. Informationsbehovet var stort: man ønskede at vide, hvilke fabrikker, der var blevet besat, hvordan det var blevet gennemført dér, hvorledes politiet forholdt sig i latinerkvarteret etc. På den anden side opstod der også et stort meddelelsesbehov: man begyndte at fremstille sine egne løbesedler, man forklarede studenterne forskellen på deres situation og arbejderne, man fortalte de tilstrømmende om livet på fabrikkens indgang etc. De officielle fagforeninger og de

traditionelle »venstre«partiers politiske paroler blev kritiseret under bifald. Man oprettede komiteer, der skulle sørge for strejkevagt, forsyning o.s.v. Teatergrupper, sangere, filmforevisere blev tilkaldt.

Så let gik det for arbejderne på »straffeanstalten Citroën«, så let gik det for arbejderne på Renault-værkerne, så let gik det for arbejderne på Sud-Aviation, så let gik det for alle de kæmpende arbejdere i Frankrig at gennembyrde de jamrende eller hoverende myter om arbejderklassens borgerliggørelse, tilpasningen, passiviteten.²² Hvorfor skulle arbejderne ikke købe biler og farvefjernsyn, hvis de har lyst? Hvorfor? Mytomanerne – der som regel er asketer – overser, at spørgsmålet om den proletariske bevægelses revolutionære karakter ikke er et spørgsmål om (forarmet) levestandard, men et spørgsmål om praksis. Og at

'den proletariske bevidsthed er konkretistisk fikseret, fordi den er de undertryktes bevidsthed. Denne fiksering er en forsvarsmekanisme, idet erkendelsen af subjektivt uløselige problemer ikke er til at bære. Dette er så vigtigt, at det almindeligvis negligeres.'²³

I proletarernes *fælles* og spontane (selvstændige) aktion mod den undertrykkelse, de alle erfarer, men af overlevelsesgrunde ikke individuelt kan formulere adækvat, *konkretiseres* forestillingerne om en højere produktionsmåde end den kapitalistiske. Fabriksbesættelser er således eksemplariske aktioner, der bringer bevægelsen op på et højere trin (og dermed kapitalen på retræte); der (som vi allerede har set det i de hidtil omtalte tilfælde) udvikler den proletariske bevægelses organisationsformer, overvinder *svælget* mellem den proletariske bevægelses teori som en socialpsykologisk realitet (hvad man kunne kalde »klassebevidstheden«) og bevægelses teori som en videnskabelig reflexion over bevægelsen, – men samtidig skaber grundlaget for en videreudvikling af sidstnævnte.

²² Se f.eks. Herbert Marcuse, *Frigørelsen* (1968). 1969; p. 26:

'På grund af arbejderklassens grundlæggende stilling i produktionsprocessen, på grund af deres numeriske vægt og af udbytningens vægt er den stadig revolutionens historiske aktivt handlende: fordi den deler systemets stabiliserende behov, er den blevet en konservativ, ja, en kontrarevolutionær kraft. Objektivt set, »i sig selv«, er arbejderklassen stadig den potentielt revolutionære klasse; subjektivt set, »for sig selv« er den det ikke. Denne teoretiske opfattelse har konkret betydning i den herskende situation, hvor arbejderklassen kan være med til at begrænse den politiske praksis' rækkevidde og mål.'

²³ Kjeld Schmidt, 10c. cit. p. 114.

4.

Citroën er kun ét eksempel, vi har valgt ud af de talløse fabriksbesættelser, som fandt sted i Frankrig i dagene den 17.–27. maj 1968. Ufred var anstiftet, og sådanne borgerkrigsagtige tilstande *måtte* føre alle gode såvel som onde, korporative kræfter sammen i en fælles anstrengelse for at forsvare det truede folkefællesskab mod de venstrextremistiske enragés. Under forsæde af daværende premierminister Pompidou mødtes de den 26.–27. maj til forhandlinger i socialministeriet i Rue de Grenelle, efter i ugevis forgæves at have kæmpet med hver sine våben: regeringen gennem sine aviser, ordensmagten, radio og television; kommunistpartiet gennem skrækkampagnerne i L'Humanité; CGT gennem sine opsynsmænd (pladshunde) på arbejdspladserne. Regimets forsøg på at genoprette ro og orden ved hjælp af sine politistyrker havde i de fleste tilfælde virket stik imod hensigten; CGT's tilsvarende forsøg på at få arbejderne til at besinde sig på deres ansvar, 'indtage deres plads i kampen' (sic) og undgå 'alle provokerende handlinger, der ville kunne tjene som påskud for repressionens styrker til et forsøg på at umuliggøre opsvinget hos en bevægelse i fuld udvikling' (sic – communiqué den 19. maj), disse fraser, der, når det kommer til stykket, ikke betød andet end at proletariatet skulle snydes, havde hverken gjort fra eller til; samme fagforstenings desperate kamp for at forhindre enhver forbindelse mellem de kæmpende arbejdere og de kæmpende studenter havde, hvor den i det hele taget var lykkedes, kun tjent til at kompromittere den selv for de kæmpende; Fjerde Internationales (SFIO) krav om en »arbejderregering« (sic – den 23. maj) og PCF's tilsvarende forsøg på at varme FGDS, Mitterands socialdemokrati op til en folkefront var hidtil forblevet uden genklang. Man *måtte* altså slå laserne sammen.

På en pressekonference efter forhandlingerne i socialministeriet fremlagde CGT's generalsekretær utilsløret sin fagforstenings intentioner: 'offentligheden er bestyrtet over denne uro og vold, og har – ængstelig over det totale fravær af en statsmagts autoritet – i CGT set den store, rolige kraft, der er kommet for at genetablere ordenen i arbejdernes tjeneste.' Georges Séguay har »indtaget sin plads i kampen«: han har indset, at ingen bedre end den kommunistiske fagforstening vil kunne varetage opgaven som statsmagts (og dermed arbejdsgivernes) håndhæver af Lov og Orden på

de franske arbejdspladser. Men dette var i den foreliggende, uordentlige situation, hvor CGT havde mistet de kæmpende arbejderes tillid og dermed sit jerngreb om bevægelsen, en vanskelig opgave, som til fulde krævede ledelsens sensibilitet (og pladshundredes). Det var nødvendigt at træde varsomt, og belært af tretten rædselsdage i CGT, hvor toppamperne, hvad enten de kunne lide det eller ej, havde måttet erfare, at de var afhængige af en basis, som de søgte at passivisere i størst muligt omfang, – var flinke Séguy nu endelig begyndt at hykle over for de undersætter, hvis tjener han simulerede:

'CGT's forhandlingsdelegation har [. . .] foreslået uafbrudte forhandlinger for til gavn for arbejderne og deres familier at forsøge at løse denne krise [!]. Krav, som har været afslået af regeringen og arbejdsgiverne, har nu fundet en – om ikke fuldstændig, så dog delvis løsning. Meget står endnu tilbage at gøre, men kravene er for en stor dels vedkommende blevet fastholdt [se nedenfor], og det, som er blevet besluttet, vil ikke kunne negligeres. Imidlertid vil vi ikke kunne svare uden at konsultere arbejderne. Vi tror, at de på grundlag af de råd og vurderinger, som vi giver dem, snarest vil kunne træffe deres beslutning i overensstemmelse hermed.' (*Le Monde*, den 28. maj).

Med en så høflig og næsten ydmyg intimidering (se så at skrub i arbejde!), der kunne påføre arbejderne illusionen af, at de gennem CGT dirigerede slagets gang, håbede generalsekretæren atter at komme på højde med situationen og ved hjælp af Grenelleresultaterne at få genoprettet Lands Lov og Orden.

Arbejdsgiverne og deres repræsentanter i administrationen havde således al mulig grund til at være tilfredse med flinke Séguy; en af Pompidous embedsmænd udtrykte tilfredsheden på denne måde: 'Seguy var en af de mest intelligente og seriøse forhandlingspartnere, man kunne tænke sig. Han forstår at skelne mellem det mulige og det umulige.' Eller som flinke Séguy selv udtrykker det – som svar på et spørgsmål om, hvorvidt hans fagforstening havde i sinde at tage fat på en aktion, der skulle udrydde arbejdsgiverne (læs: ophæve lønarbejdet). således som det er foreskrevet i forsteningens statutter: 'Man må ikke forveksle sine ønsker med realiteter!' Med denne imbecile, men fedt demagogiske parole som motto gik han og hans forstening kontra-revolutionens ærinde.

Det oprindelige krav om en mindsteløn på 1000 Francs månedligt og en generel lønforhøjelse på 20% blev under Grenelle-forhandlingerne decimeret til en lønforhøjelse på 7¾% (7%

for årets tre første kvartaler, 10% for det sidste), men da den almindelige lønstigning i Frankrig er på ca. 6% årligt, var den reelle forhøjelse kun på 1–2%, som med lethed kunne hugges tilbage gennem omsætningsafgifter o.l. Spørgsmålet om de produktivitetsfremmende lønsystemer og arbejderne medbestemmelse ved fastsættelse af arbejdstempoet blev overhovedet ikke diskuteret – man må jo ikke forveksle sine ønsker med realiteter. Heller ikke kravet om en 40-timers arbejdsuge blev taget op, og intet blev ændret ved de love, som i 1967 havde formindsket socialsikringen. Pensionsalderen blev bibeholdt og de tabte arbejdstimer skulle ifølge forhandlingsaftalerne ikke lønnes. Det kan ikke undre, at Pompidou om morgenen den 27. maj, efter 25 timers forhandling, kunne udtale: 'Vi er nået til en samling positive konklusioner.'

I sandhed var disse forhandlingsresultater fordelagtige for arbejdsgiverne og regeringen, der gennem de i Rue de Grenelle skitserede projekter, som – hvis de blev realiseret – kun ville ramme de mindre arbejdsgivere, så en genvej til koncentrationen af den franske industri og således til en stigning af dens konkurrenceevne. *Men først og fremmest var det naturligvis fordelagtigt, at opstanden nu syntes kanaliseret over i faste, institutionaliserede rammer*, hvorved der var udsigt til en *af politisering* af den vilde bevægelse. Efter arbejds genoptagelse kunne man jo gå over til parlamentsvalg, og derigennem restituere de politiske partier, der under de hidtidige begivenheder var blevet aldeles sat ud af spillet.

Det var derfor en slem streg i regningen for alle gode såvel som onde kræfter, da arbejderne den 27. maj tillod sig at afvise forhandlingsresultaterne og resolut besluttede sig til en videreførelse af kampen. Tværtimod en afpolitisering af bevægelsen havde man nu opnået det stik modsatte. Men for CGT ville det være døden at kaste den maske, ifølge hvilken det var fagforsteningen, der stod i spidsen for arbejderne kamp, og hvor forbandet ærgeligt det end var, måtte flinke Séguy derfor bide i det sure æble og slutte op *bag »sine«* arbejdere: medens han klokken 8 om morgenen – umiddelbart efter forhandlingernes afslutning – havde karakteriseret resultaterne som en stor sejr, meddelte han klokken 10, da det så stærkt ud til at arbejderne på Renault-Bil-lancourt ville afvise resultaterne og videreføre strejken, at 'man intet havde underskrevet', og at man lagde afgørelsen ud til arbejderne, og

lidt senere – efter det éntydigt negative svar fra arbejderne på sådanne nøglefabrikker som Renault, Citroën og Sud-Aviation – sagde også flinke Séguy éntydigt nej til Grenelleoverenskomsterne (hvilket dog ikke forhindrede fagforsteningen i kun fire dage senere at indlede lokale forhandlinger med Grenelle-skitsen som grundlag).

Allerede dette eksempel med topledelsens klodsede og helt ufrivillige omskiftelser viser, at CGT for at varetage sin virkelige interesse i opretholdelsen af Lov og Orden, altså arbejdsgivernes interesser, må påtage sig skindet af at varetage lønarbejdernes interesser. For at kontrarevolutionen skal kunne blive effektiv, må den i dag gebærde sig progressivt, og (til en vis grænse – cf. neden for om kampene på Renault Flins) desto mere progressivt, jo mere avanceret den proletariske bevægelse er. Det er ikke af egen fri, filantropisk vilje, men derimod under tvang fra den revolutionære klasse, at borgerskabet optræder i progressive gevandter. Man kan, i de *metoder* de gode kræfter tager i anvendelse, se et tegn på den proletariske bevægelses udviklingsgrad. Først bevægelsens eruptive gennembrud i de seneste år, samt den tendentielle uddøen af et småborgerskab, der kunne tjene som basis for en fascistisk massebevægelse, har gjort den korporative stat: socialdemokratiet, herunder kommunistpartiet og fagforsteningen til kontrarevolutionens egentlige bærer. Den moderne, progressive kontrarevolutionære metode er den samme, som de gode gamle dages beredne cowboys anvendte til indfangning af galoperende bøffelhorder: de rendte dem over ende; først medløberi, dernæst drejes masserne ind i den forvarligt indhegnet fold.

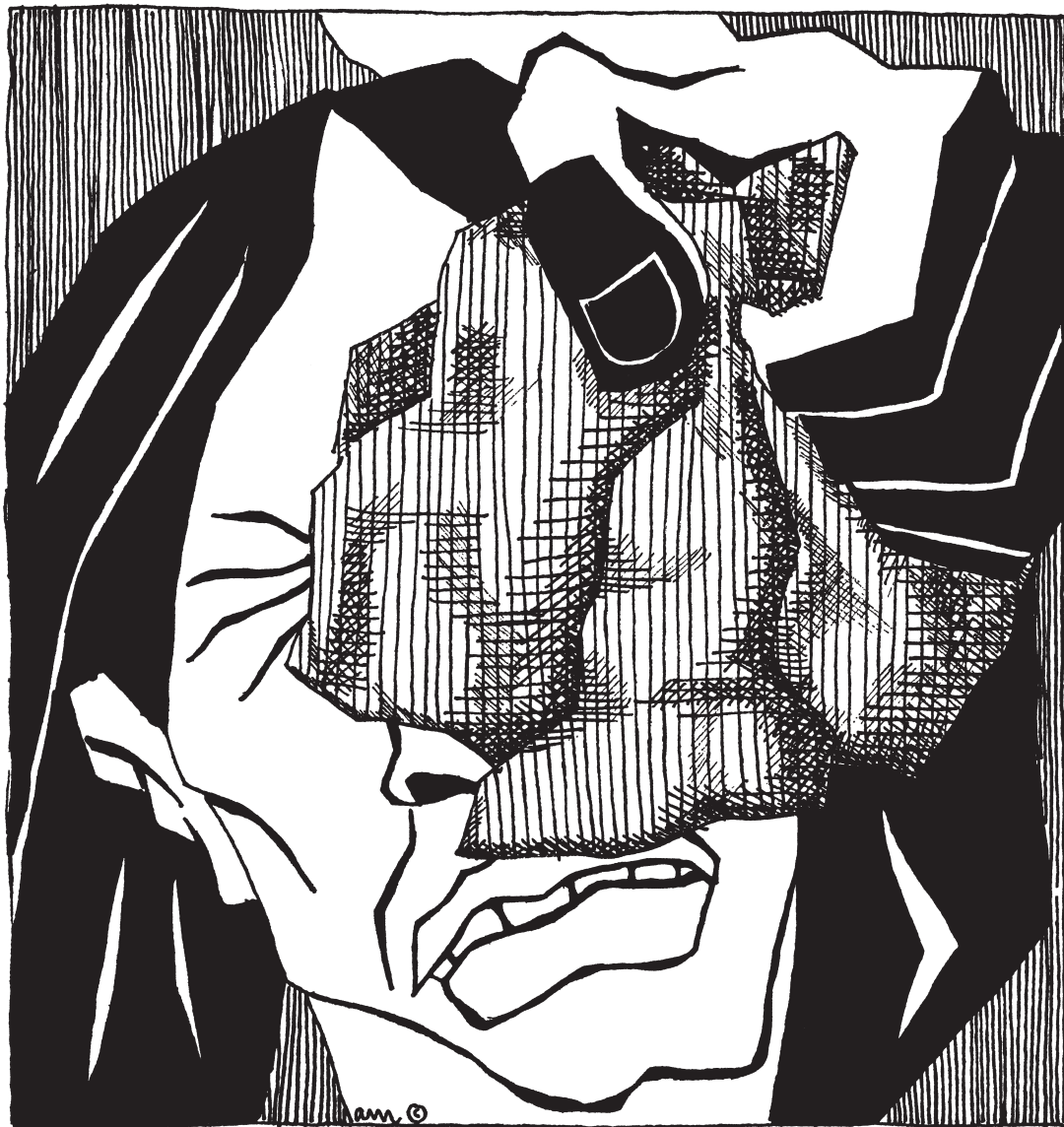
Naturligvis gælder det for borgerskabet om at anvende de mest effektive kontrarevolutionære metoder, metoderne er således blandt andet dikteret af den revolutionære klasse selv, – men disse metoders *effektivitet* er éntydigt betinget af udviklingsgraden af den revolutionære classes organisation (som sådan). Spørgsmålet om de (i vore dage) gode kræfters større eller mindre succes, er et spørgsmål om den proletariske bevægelses øjeblikkelige niveau og *ikke omvendt*. Det er de gode kræfter som er defensive; *de kan kun sejre under forudsætning af en utilstrækkelig udvikling af de subjektive betingelser (teori, organisation) for den proletarisk-revolutionære bevægelses endelige gennembrud.*

Vi vil derfor stille det spørgsmål, hvor langt disse subjektive betingelser var udviklede i Frankrig, maj-juni 1968. At spørgsmålet ikke blot kan besvares ved en henvisning til den spontane afvisning af Grenelle-resultaterne, fremgår af, at der trods alt i sidste ende blev fundet »effektive« metoder til en gennemtrufning af arbejdets genoptagelse. Men denne sidste kendsgerning giver i sig selv heller intet svar på vort spørgsmål, der må kræve en specificeret redegørelse for nøjagtig under hvilke omstændigheder denne genoptagelse fandt sted. Vi vil derfor først undersøge kontrarevolutionens former: hvilke metoder – og hvilke metoder viste sig virksomme, og dernæst forklare disse forhold ud fra en undersøgelse af den proletariske bevægelses *selvstændigt* udviklede former.

At strejkebevægelsen trods fagforsteningernes ihærdige bestræbelser ikke lod sig hæmme af forhandlingerne i Rue de Grenelle, men tværtimod blev ført mere beslutsomt og politisk videre, beviser i hvert fald, at bevægelsen nu var for langt udviklet til, at den kunne knepes på plads ved minimale lønforbedringer og det obligatoriske øretuderi i forbindelse hermed. De gode kræfters eneste udvej var derfor at satse på en langsom kvælning med alle til rådighed stående stranguleringsmidler. Blandt disse midler blev også den primitivt militære magt taget i anvendelse, men det er evident, at den ville have været nytteløs uden kontrarevolutionens mere spirituelle former: kommunistpartiets valglæsk, intimideringen gennem TV, L'Humanité, Le Monde og pressen iøvrigt, men frem for alt: tillidsmændenes gode ord og velmenende røvrønderi på de enkelte arbejdspladser.

Det siger en del om, hvor langt ud i den kolde blæst CGT var kommet den 27. maj, at trods fagforsteningens og kommunistpartiets energiske »opfordringer« til at blive væk fra det massemøde mellem revolutionære arbejdere og studenter, som studenterorganisationen UNEF samme dags aften arrangerede på Charléty stadion, mødte ikke alene talrige CGT-medlemmer, men endog en hel del af forsteningens funktionærer op blandt de 60.000 deltagere, der hilste Alain Geismar, SNE Sup med et bragende bifald for Guevara-citatet: 'Det er en revolutionærs første pligt at lave revolution.' Kun nogle få tusinde arbejdere var mødt op til de møder, som CGT samtidig arrangerede rundt omkring i Paris for at forhandlerne over for

»deres« arbejdere kunne gøre rede for forløbet i Rue de Grenelle, og selv disse møder var præget af aggressive angreb på forhandlerne fra fagforsteningens medlemmers side. *Samtidig må man dog gøre sig klart, at disse langt fra uforsonlige indre modsætninger i virkeligheden blev fagforsteningens og dermed i sidste instans det bestående samfundssystems redning.* Da topledelsen definitivt havde kompromitteret sig, kunne de faglige tillidsmænd træde til som det, de er: borgerskabets sidste skanse. De »progressive« fagforsteningfunktionærer, som havde kritiseret Grenelleforhandlingerne og trodset ledelsen ved at møde op på Charléty,^{23A} støttede det synspunkt

hos Geismar, at man skulle blive i fagforsteningerne og 'indefra forjage bureaukraterne for således at føre CGT fra kapitulation til kamp'. *Det er denne parole, der – håndhævet af de mest progressive tillidsmænd – førte maj-juni-bevægelsen til sit endelige nederlag.*

I forhold til det lokale rørenderi havde gaulisterne og kommunisternes fælles anstrengelser for at gøre alle problemerne partipolitiske kun en *bibetydning* (hvormed vi netop har sagt, at de ikke var uden betydning). Alle partier og grupperinger på den såkaldte venstrefløj

^{23A} Se note 21.

var enige om at afvise den demagogisk tiltælte folkeafstemning, som de Gaulle den 24. maj havde foreslået. Men denne afvisning var ikke principiel, harmen rettede sig mod den specielle formulering, som de Gaulle havde givet afstemningstemaet – og ikke mod selve det meningsløse i at ville kanalisere 10 millioner strejkendes kamp ned i nogle valgurner. PCF, Ordenens Parti havde lige siden uroen brød løs opfordret FDGS til »aktionsenhed« og tordnet i kravet om en ny regering. »Efter Grenelle« udsendte Ordenens Partis Politbureau et communiqué, hvori man blandt andet kunne læse følgende:

'På et tidspunkt, hvor tilstedeværelsen af et fælles program ville muliggøre en sejr for arbejdernes styrker og de demokratiske kræfter [!], er det umuligt at fatte, at politikere på venstrefløjen, idet de erklærer, at situationen er »revolutionær« [!], kan undlade at svare på Det Kommunistiske Partis forslag om et øjeblikkeligt møde mellem Det Kommunistiske Parti, FGDS og de centrale fagforeninger med henblik på en hurtig vedtagelse af dette fælles aktionsprogram. Hvilket ville få sin fulde betydning ved parolen om opløsning af Nationalforsamlingen og nyvalg [!].« »Man må åbne vejen til det reelle demokrati og til socialismen idet man støtter sig [NB NB] til den umådelige bevægelse af strejkende arbejdere, idet man cementerer venstrekræfternes forening for at fordre tilfredsstillelsen af arbejdernes krav og påbyde en folkelig regering [!] og [!] en demokratisk union.'

Disse floskler taler for sig selv, og bevægelsen lod sig da heller ikke på noget tidspunkt ryste alvorligt af hverken politbureauets og Waldeck-Rochet's hult truende retorik, Mitterands obligatoriske taktiske manøvrer eller Mendès-Frances sluttelige medløberi (28.–30. maj). Efter de Gaulles fjernsynstale den 30. maj, nationalforsamlingens opløsning og udskrivningen af nyvalg – fortsatte strejkebevægelsen ufortrødent! Men Ordenens Parti, der ikke kunne være andet end tilfreds med præsidentens beslutning, intensiverede sin kontrarevolutionære propaganda i dén grad, at det ultrakonservative *Le Figaro* den 4. juni kunne omtale partiet i følgende rosende vendinger:

'På intet tidspunkt har kommunistpartiet og CGT tilskyndet til oprør, på intet tidspunkt har de haft i sinde at fælde den gaullistiske magt, hvis udenrigspolitik er i overensstemmelse med deres ønsker, og som tillader dem langsomt at befæste deres stilling i det franske samfund. [. . .] Deres faste mål var ikke at lave revolution, men at sørge for ikke at lade sig distancere fra venstre af studenterne, maoisterne, de unge arbejdere. De fejl, som regeringen har begået, beror delvis på en overordentlig stor tillid til det kommunistiske parti. Den endegyldige

analyse viser, at PCF ikke har skuffet denne tillid. Inden for en time efter at vor republiks præsident havde talt, desarmerede PCF bomben og tilsluttede sig et valg, som partiet næppe kunne håbe på at vinde.' (min understregning).

Og Formanden for Ordenens Parti, Waldeck-Rochet befæster endegyldigt denne alliance:

'Arbejderklassens kampfane i den moderne verden er ikke anarkismens falmende sorte fane, men det er på én gang socialismens røde fane og tricoloren fra den store franske Revolution, nationens fane.'

Dog, hele dette hylekor ville næppe have nyttet noget som helst – strejken fortsatte som sagt -, hvis ikke fagforsteningerne var gået i aktion. Den 31. maj enedes de om at »aktivere« forhandlingerne på lokalt plan, og CGT erklærede forførerisk: 'Hvis magten og arbejdsgiverne ønsker, at arbejdet skal genoptages, så må de sandelig forhandle med fagforeningerne!' – Men fagforsteningernes eneste chance for at få situationen under kontrol lå nu i de decentraliserede forhandlinger. Medens det statsdrevne fjernsyn uophørligt fremviste landkort, hvorpå man afmærkede hver eneste fabrik – den være sig nok så lille -, hvor arbejdet var blevet genoptaget, og medens L'Humanité i sine artikler og overskrifter uden moderationer forfulgte den samme strategi, forsøgte de lokale fagforsteningfolk overalt at bringe sig i forhandlingsposition, – ovenikøbet med Grenelle-skitsen som grundlag. Dette kvælertag udmattede bevægelsen, der nu døde langsomt og kun i kraft af fagforeningsfolkens udholdenhed. Den 1. juni genoptoges arbejdet kun på ganske få og ikke særligt betydningsfulde arbejdspladser, men i løbet af dagen blev der optaget forhandlinger visse steder i transport- og metalindustriene, – dog med det resultat, at nogle strejkende den 2. juni påny besatte banegårdene i Strasbourg og Mulhouse. Den 3. juni lå det klart, at strejken ville fortsætte i jernindustrien, og samme dag brød fællesforbundet på ORTF (statsradiofonien) med informationsministeriet på grund af den manglende arbejdsfrihed ved radiofonien, der utilsløret anvendtes til propaganda for regimet. Men selv om de kæmpende således langt de fleste steder var opsatte på at videreføre kampen, kan man af deres løbesedler og udtalelser i netop disse dage aflæse en desperation ved fornemmelsen af at blive omklamret af fagforsteningfunktionærernes (»tillidsmændenes») klamme, bløde hænder. »Proletariske

syndikalister ved RATP« (d.v.s. proletariske fagforeningsmedlemmer ved Metroen i Paris) rettede således den 1. juni følgende »Appel til deres kammerater«:

'Pressen og radioen har i arbejdsgivernes tjeneste igangsat en enorm forgiftningskampagne i et forsøg på at demoralisere de statsansatte arbejdere og overhovedet alle arbejdere i strejke. [...] Vi accepterer ikke, at gaullisterne og de feje fagforeningsbureaukrater holder marked over vores strejke: fagforeningsbureauerne [de lokale afdelinger] kan ikke være simple mellemmand mellem ministrenes uacceptable »forslag« og os; de må stille sig til tjeneste for vores kamp.'

Tilsvarende advarsler udtrykkes i talrige løbesedler, opråb etc. de følgende dage. Opfordringerne til at kæmpe videre bliver flere end nogensinde tidligere under oprøret. *Leve generalstrejken indtil den totale sejr!* råber arbejderne på Sud-Aviation den 3. juni. Men disse mange proklamationer var tydeligt nok det første tegn på udmattelsen. Den 5. juni blev arbejdet fuldstændigt genoptaget i elektricitetsvæsenet og i kulminerne, og uden at omtale de brutale metoder som sine steder var blevet taget i anvendelse kunne hovedorganet for Ordenens Parti, L'Humanité dagen efter triumferende meddele i en overskrift: 'Jernbanearbejdere, RATP, Postbude, Minearbejdere, EFG genoptager sejrrikt arbejdet' (når postbudene og minearbejderne har fået store forbogstaver må det vel skyldes, at kommunisterne tænker i specialforbund (med dertil hørende bureaukrater) og ikke i virksomheder, endsige i arbejdere). Og medens L'Humanité den 7. juni tværs over forsiden skrev 'I bevidstheden om deres sejr har tusinder af arbejdere genoptaget arbejdet', - fortsatte kampen i adskillige sektorer, i visse tilfælde endog militært, hvorfor CGT til stadighed måtte advare imod »provokationer« mod »de positive forhandlingsresultater«. Selv om det således nok tog sin tid (den 14. juni var der endnu over 1 million strejkende), kostede nogle nye gadekampe i Paris (10.-12. juni), nogle få dræbte (Renault, Flins og Peugeot Sochaux) og adskillige sårede, blev proletarerne omsider gennet på plads. Vi skal i det følgende analysere, hvorledes dette mere detaljeret gik for sig i et par udvalgte tilfælde.

Det første tilfælde er prototypisk: ud fra referaterne i *Tribune Socialiste* af arbejdets genoptagelse på busdepotet Lebrun i Paris, kan man konstatere, at det var fagforsteningsfolkens sejr udmattelseskamp, der omsider

slukkede kampgejsten hos de strejkende. Da fagforsteningerne havde opfordret til genoptagelse af arbejdet blev de om aftenen, den 4. juni mødt med truende tilråb fra harmfulde arbejdere: 'Efter tyve dages strejke!' 'Vi var ti millioner!' 'De fundamentale krav er ikke blevet imødekommet. Og selv hvis de var blevet imødekommet, måtte vi have strejket videre i solidaritet!' Adskillige CGT-medlemmer rev deres fagforsteningsbog i stykker, ikke mindst i ophidselse over at fagforsteningsfunktionærerne for at få arbejdet genoptaget i de enkelte depoter løgnagtigt havde forsikret, at arbejdet var blevet genoptaget i de øvrige depoter. Gemytterne var altså i kog, og de små klasseforsnere syntes at være uden chancer for at få gennemført deres forehavende. 90% af arbejderne var indstillet på at fortsætte strejken, og man besluttede, at man sammen med studenterne på Censier ville skrive en løbeseddel til befolkningen. Denne løbeseddel, der blev uddelt fra kl. 11 om aftenen, indeholdt en opfordring til at møde op foran depotet næste morgen kl. 5 for at forklare de arbejdsvillige situationen, således at de med fuldt kendskab til situationen kunne afgøre, hvorvidt de ønskede, at strejken skulle fortsættes. Hermed havde de strejkende spontant taget initiativ til imødegåelse af fagforsteningernes slet dulgte planer. Næste dags morgen var tohundrede arbejdere og studenter mødt op - tillige med fem vognfulde politifolk. Efter et par timers afventen og diskussion tog en af strejkeposterne ordet og forklarede de fremmødte, hvorfor man trods fagforsteningernes ønske ville fortsætte strejken. Man holdt derpå en afstemning, som viste énstemmig tilslutning bag en fortsættelse af strejken, og ingen meldte sig, da man opfordrede enhver, som ikke var indforstået med beslutningen, til at give sin mening til kende. Spillet syntes således vundet, men i løbet af nogle timer blev det hele vendt op og ned af en fagforsteningfunktionær, der talte fanden et øre af og hele forsamlingen stum. Man opgav simpelt hen at argumentere, man kom til kort over for hans demagogiske besværgelser (ikke alle arbejdere har jo været på talekursus), og rasende og »med tårer i øjnene« vendte man tilbage til arbejdet. Klasseforsnernes endelige sejr berode således i dette tilfælde på en desperat, men effektiv udnyttelse af de tiloversblevne rester af arbejdernes i afmægtighedsfølelse begrundede autoritetstro over for de små, procedurekyn-dige mænd i fagforsteningerne.

På et posthus iscenesatte fagforsteningsfunktionærerne den 6. juni en afstemning om arbejdets eventuelle genoptagelse, men på ulige vilkår, da de selv sørgede for at påvirke afstemningsresultatet så meget som overhovedet muligt: de oplæste en liste over de posthuse, hvor arbejdet var blevet genoptaget (i de fleste tilfælde ubetydelige, små posthuse, som i deres drift var delvis afhængige af dette større posthus), – men de små mænd undlod at nævne de posthuse, der fortsatte strejken; de ønskede en hemmelig afstemning, og da arbejderne vægrede sig, arrangerede de en raffineret kompromisløsning, som gik ud på, at fagforsteningsfunktionærerne skulle stille sig op bag de lister, på hvilke man skulle påtegne sig for, henholdsvis imod arbejdets genoptagelse. Da de første påtegnede sig den liste, ifølge hvilken arbejdet skulle genoptages, blev det fulgt af et flertal. I dette tilfælde blev forsoningen altså gennemført i kraft af en udnyttelse af arbejdskammeraternes usikkerhed over for situationen og over for hinanden, og i kraft af deres ønske om indbyrdes solidaritet i denne usikkerhed.

Hverken små, lunkne afstemningstricks eller timevis talen var tilstrækkeligt på Renault i Flins, ca. 40 km uden for Paris. Hvad frasen: »sejrrig genoptagelse af arbejdet« i talerøret for Ordenens Parti i virkeligheden dækkede over,

fremgår måske særlig tydeligt af den seks dage lange militære konfrontation i Flins og omegn mellem på den ene side militært bevæbnede CRS-tropper, på den anden side solidariske arbejder- og studentergrupper. Hvad man kunne iagttage under begivenhederne i Flins, var det dobbeltspil mellem primitiv og progressiv kontrarevolution, som bliver nødvendigt, når den proletarisk-revolutionære bevægelse viser sig så udviklet, at den præventive kontrarevolution i første omgang kommer til kort. Efter at 10.500 arbejdere på Renault Flins, én af hele maj-juni-bevægelsens nøglevirksomheder, énstemmigt havde afvist Grenelle-overenskomsterne, overtog fabriksledelsen selv pukleriet med at få arbejderne på plads igen. Efter at ledelsen i nogle dage havde besøgt de enkelte arbejderfamilier og dér forsøgt sig med trusler, organiserede den en afstemning om arbejdets eventuelle genoptagelse, hvor den i første omgang sammenkaldte de højere funktionærer på virksomheden og først dernæst i busser lod arbejderne transportere til fabrikken, ovenikøbet uden at fortælle dem, hvad hele sagen drejede sig om. Da arbejderne i sidste øjeblik, hvor der ikke længere var tid til indbyrdes diskussion, skulle stilles over for afstemningsspørgsmålet, greb strejkevagterne ind og forklarede de forsamlede om ledelsens forehavende; herefter blev afstemningen afvist af så godt som alle, og da ledelsen på trods

heraf forsøgte at få den gennemført, hentede nogle arbejdere valgurnerne og afbrændte stemmesedlerne. Da de strejkende således utvetydigt havde manifesteret deres kampduelighed, gik fabriksledelsen over til en strategi, der på en mængde større virksomheder skulle blive eksemplarisk for arbejdsgiverne og alle de gode kræfter: først ville man rydde fabrikken for de arbejdere, som holdt den besat; dernæst skulle arbejdet delvis genoptages ved hjælp af strejkebrydere; endelig skulle der så under ledelsens direction afholdes fornyede afstemninger om arbejdets genoptagelse. I denne specielle kontrarevolutionære strategi indgår der med nødvendighed en militær magtudfoldelse: kun med umiddelbar vold kan de kæmpende arbejdere drives ud af den besatte fabrik, og kun med umiddelbart voldelig beskyttelse fra magthaverens side vil det være muligt for strejkebrydere delvis at genoptage arbejdet. Men ledelsen veg ikke tilbage for dette perspektiv, – den havde næppe heller andre muligheder at vælge –, og den første militante fase blev indledt natten mellem den 5. og 6. juni, da godt 1000 CRS-tropper omringede fabrikken, brød ind på området og fordrev de forholdsvis svagt stillede strejkeposter (omkring 300 mand); et større område omkring fabrikken blev derefter afsikret og tilfaldsvejene kontrolleret af gendarm-patrujler, mens helikoptere afsøgte omegnen for eventuelle »provokatører«. Herefter kunne fabriksledelsen om morgenen proklamere, at »arbejdets frihed« var blevet genoprettet i Flins, og man sammenkaldte arbejderne til en genoptagelse af arbejdet den følgende morgen, fredag den 7. juni. Det er lærerigt at iagttage, hvad fagforsteningerne foretog sig i anledning af det voldelige overgreb på arbejderne, der sandsynligvis havde svækket dem ikke blot fysisk, men også moralsk: Fagforsteningerne indskrænkede sig til at advare studenterne mod at blande sig i arbejderens kamp, og indkaldte derudover blot til et diskussionsmøde i Mureaux (omkring 5 km fra fabrikken) næste dags morgen (7. juni) kl. 8. Men da arbejderne vidste, at det første hold arbejdere (1500) skulle begynde kl. 5,30, og næste hold (6000 arbejdere) skulle begynde kl. 7,30, havde de en ret velbegrundet fornemmelse af, at der her var tale om røvrenderi: Det møde, som fagforsteningerne havde annonceret, kunne kun tjene til at forvirre de kæmpende, da det på det pågældende tidspunkt, kl. 8, allerede ville være afgjort om strejken skulle fortsætte – og hvis arbejderne ikke inden tidspunktet for arbejdet

eventuelle genoptagelse havde været samlede, var det indlysende, at kampen ville være tabt, da de ikke i partikulariseret tilstand ville være i stand til at modstå det psykiske (og fysiske) pres og beslutte sig til en fortsættelse af strejken. Trods det militære nederlag lod arbejderne sig ikke imponere og dermed omklamre af de gode kræfter: de optog spontant kontakt med studenterne, for at disse (og arbejderne kendte altså deres sande allierede) skulle hjælpe dem med at rekonstituere den brudte strejkevagt inden den næste morgen kl. 5, altså før end det første hold arbejdere ville ankomme. Studenterne uddelte løbesedler og organiserede transporten, og da de første arbejdere ankom i dagbrækningen, mødtes de af en strejkevagt på et par hundrede mennesker, hvoraf en tredjedel var studenter. Strejkevagten voksede efterhånden, fordi de første arbejdere, – der ankom i individuelle transportmidler – sluttede sig til den, og således blev det under mindre sammenstød med ordensmagten stort set forhindret, at arbejdet blev genoptaget; de få arbejdere, som havde valgt at gå ind på fabrikken, ombestemte sig og vendte tilbage ved synet af det kæmpemæssige CRS-opbud og da de alvorlige sammenstød begyndte. Da det omkring kl. 7,30 lå klart, at de solidariske arbejdere og studenter ville få gennemført deres plan, at bevægelsen altså endnu en gang ville manifestere sin *autonome* styrke, indfandt der sig omsider nogle fagforsteningfunktionærer, og skønt de havde holdt sig langt væk hele morgenen, skreg de små mænd nu i deres megafoner: 'Kammerater! strejken fortsætter! Men undgå provokationer! Ingen provokationer!' – og udover således manipulativt at udråde sig selv til sejrherre brokkede de sig blot endnu en gang over de tilstedeværende studenter, hvilket er ganske i overensstemmelse med den officielle meddelelse fra CGT, ifølge hvilken det var 'grupper, der er fremmede for arbejderklassen', som fremprovokerede sammenstød, og dermed endnu en gang beviste, at 'de åbenlyst handler til tjeneste for arbejderklassens hårdeste fjender!' Selv om fagforsteningerne opstillede sig som de kæmpende arbejderes førerskab, var det evident, at de havde lidt nederlag med de kæmpende arbejderes sejr. Ved mødet i Mureaux var fagforsteningfunktionærerne tydeligt overrumplede, kun 200-300 arbejdere var mødt op, og det blev besluttet at henlægge mødet til Flins, således som arbejderne og studenterne allerede den foregående aften havde bekendtgjort. Mødet her (omkring 10.000 deltagere, heraf mindst

7000 arbejdere fra fabrikken) blev uroligt, idet fagforsteningerne søgte at forhindre en studenterrepræsentant i at komme til orde, men under trusler fra forsamlingen ('I vil vel ikke sætte Jer imod viljen i basis? Er I dirigenter eller repræsentanter?') måtte se sig nødsaget til at overdrage ham (og derefter Geismar) mikrofonen. Efter mødet råbte en ungarbejder: 'Lad os erobre fabrikken tilbage!' Da CRS-tropperne i mellemtiden var vokset til 4000 mand, var det imidlertid indlysende, at et direkte angreb ville være selvmord, og man besluttede sig derfor til at omringe fabrikken uden om CRS-kæderne – dog med det resultat, at CRS-folkene blev urolige og begyndte at kaste med tåregasgranater. Hermed var kampen begyndt. Dagen lang sloges studenter og arbejdere mod ordensmagten, der for at udrydde alle aktivister fra terrænet endog gik så langt som til at smide tåregasbomber fra lavtflyvende helikoptere og afsikre gaderne med maskinpistoler. Trods dette lykkedes det adskillige steder for arbejderne og studenterne at slå CRS-tropperne tilbage. De kæmpende var altså ikke blevet knækket af CRS-troppers første intervention, de havde atter demonstreret deres styrke til afvise forsoning, deres selvstændighed, og L'Humanité skrev derfor i Ordenens Partis Helige Navn: 'Geismar-grupperne organiserer en provokation mod de strejkende på Renault', medens flinke Séguy skred fra ord til handling ved at opfordre politiet til at gribe ind over for studenterne og de provokatører, der måtte være blandt arbejderne. Opfordringen blev efterkommet, og så eftertrykkeligt, at en ung gymnasiast blev dræbt, og adskillige blev såret under politiets anstrengelser for med fagforsteningens velsignelse at kæmme området for alt, der kunne ligne studenter. Men den 10. juni lykkedes det ved list (studenterne afledte CRS, medens arbejderne simulerede, at de ville genoptage arbejdet) at erobre fabrikken tilbage, opsætte nye strejkevagter på området og få den røde fane hejst igen. Den primitive, kontrarevolutionære vold var hermed blevet besejret; CRS-tropperne blev fjernet den 12. juni, og fabriksledelsen – der også kender sine allierede – erklærede sig villig til at forhandle med fagforsteningfunktionærerne. Udmattet af kampen mod den primitive kontrarevolution formåede bevægelsen ikke én gang til at nedkæmpe den progressive. De gode og de onde kræfters dobbeltspil var forløbet som smurt og gav nu bonus. Hvor den progressive kontrarevolution var blevet tvunget i knæ, kunne den nu rejse sig i kraft af den rå

volds afledningsmanøvrer. Hånd i hånd, så at sige, lykkedes det direktørerne og bureaukraterne at gøre forsteningerne til sejherrer i en kamp, som disse hverken havde ført eller understøttet, – og dermed var resultatet givet: resignation og genoptagelse af arbejdet – ovenikøbet uden at én eneste af de tidligere givne imødekommelser blev realiseret. Dette mønster gentog sig de følgende dage mange steder i landet. Efter en rask omgang våbenklang kom sykoferterne, de små mænd fra fagforsteningerne ilende og optrådte som heroer; ved at gebærde sig »progressivt« fik de afværget bevægelsens stormløb. Men det er vigtigt at fastholde, at det var den primitive kontrarevolution, der understøttede den progressive, og *ikke omvendt*. Den militære magt ville intet have kunnet udrette i sig selv. Kun i ryggen på de gode kræfter.

Den moderne kontrarevolutions fremtræden imod den proletariske bevægelses opsving i maj-juni 1968 er et selvfølgelig empirisk grundlag for en videnskabelig teori om kontrarevolutionens former i det senkapitalistiske samfund. En sådan teori er allerede løseligt skitseret i ovenstående analyse, og vi vil i det følgende blot forsøge at sammenfatte resultatet i 10 almindelige teser om den etatistiske kontrarevolution i senkapitalismen:

1. Den proletariske bevægelses gennembrud i senkapitalismen, dens udvikling af højere og sandere kampformer i overensstemmelse med dens ændrede motivationsstruktur er et udtryk for den kapitalistiske produktionsmådes tabte legitimitet. Denne legitimitetskrise manifesterer sig økonomisk i profitratens tendentielle fald og de gennem staten formidlede systembevarende forsøg på at hemme dette fald; socialpsykologisk manifesterer legitimitetskrisen sig dels i form af konflikterne mellem producentkollektiv og hierarkisk ledelsesstruktur i de højproduktive sektorer, dels i form af individuelt frustrerede behov for produktiv selvrealisation, især udviklet hos de højt kvalificerede producenter.

2. Det borgerlige samfund udgøres af de overfor hinanden ligegyldige individers gensidige afhængighed i den på vareproduktion beroende produktionsmåde, d.v.s. i den produktionsmåde, hvor alle produkter og aktiviteter er reduceret til bytteværdier. Som vareproduktionens historiske forudsætning er opløsningen af de mere eller mindre naturgroede fællesvæsener og de på grundlag heraf eksisterende personlige

afhængighedsforhold i produktionen, – er dens genetiske forudsætning producenterens alsidige afhængighed af hinanden: bytningens bestandige nødvendighed for behovenes tilfredsstillelse og for arbejdets udførelse. Enhver aktivitet såvel som aktivitetens produkt er her bestemt som bytteværdi, altså som noget alment, hvori enhver individualitet og ejendommelighed er negeret og opløst. Summen af de individuelle relationer er markedet, individerne forholder sig gensidigt til hinanden som bærere af bytteværdier, og i denne tingslige relation eksisterer der derfor overovedet ingen forskel mellem individerne; som bytningens subjekter er deres relation en lighedens relation. På ligheden, denne egaliserende udviskning af alle individuelle forskelle i en abstrakt relation, beror alle det borgerlige samfunds forskellige former og funktioner. For sådanne forhold, hvor individerne forholder sig til hinanden som grønter i en dåse, anvender Sartre betegnelsen *serialitet*.

3. Det borgerlige samfunds individers abstrakte relation til hinanden, bytteværdiforholdet – indeholder en modsætning mellem privat og samfundsmæssigt arbejde, som anviser det vareproducerende samfund en historisk begrænset legitimitet som nødvendigt led i udviklingen henimod den produktionsmåde, hvor produktionsprocessens samfundsmæssige karakter ikke længere sættes post festum, men er forudsat, således at den i produktionsprocessen stedfindende bytning ikke længere vil være en bytning af bytteværdier, men en bytning af aktiviteter, der vil være bestemt gennem *fælles* behov. 'Selve nødvendigheden af først at forvandle individernes produkt eller aktivitet til *bytteværdiens* form, til *penge*, for at individerne kan erholde og bevise deres samfundsmæssige *magt* i denne *tingslige* form, beviser to ting: 1) at individerne endnu kan producere for samfundet og i samfundet; 2) at deres produktion ikke umiddelbart er samfundsmæssig, ikke er the offspring of association, der fordeler arbejdet indbyrdes. Individerne er subsumeret under den samfundsmæssige produktion, der eksisterer som skæbne uden for dem; men den samfundsmæssige produktion er ikke subsumeret under individerne, der håndterer den som deres fælles formåen.^{23b}

I verdensmarkedet udvikles individernes gensidige sammenhæng og alsidige afhængighed i samme omfang som behovene; og denne produktionsprocessens samfundsmæssige, men

vel at mærke abstrakt samfundsmæssige karakter tydeliggøres for producenterne efterhånden som produktionsmidlerne som følge af den nødvendige konkurrence mellem de enkelte kapitaller udvikles i en sådan grad, at producenterne videnskabeligt koopererende må træde *overfor* det samlede produktionsapparat. Den proletariske bevægelse er således gået i gang med et virkeligt samfundsmæssigt arbejde (den proletariske revolution), som på grundlag af den givne teknologiske udvikling vil videreføre denne udvikling af den menneskelige naturs rigdom til menneskets absolutte herredømme over naturen, – hvor produktionsprocessens samfundsmæssige karakter ikke længere fremtræder abstrakt, formidlet gennem bytteværdien, men hvor denne samfundsmæssige karakter er en konkret forudsætning, idet den enkeltes arbejde på forhånd er sat som samfundsmæssigt arbejde i de frie producenteres rationelle kontrol over deres stofskifte med naturen, de associerede producenteres autonome forvaltning af den samfundsmæssige produktionsproces.

4. Mens den adækvate proletariske organisationsform således har sin basis i produktionsprocessen, idet den sigter på at organisere hele produktionen som umiddelbart samfundsmæssig, er den for borgerskabet adækvate organisationsform staten/partiet/bureaukratiet, hvor forbundet er serielt, og hvor organisationens basis er selve ansamlingen af abstrakte statsborgere: det borgerlige samfund.

Det er desuden klart, at markedet foruden individernes sociale egaliserende forudsætter en naturlig forskellighed i deres behov; de er ikke blot indbyrdes indifferente, men tillige indbyrdes afhængige: den enes behov kan kun tilfredsstilles gennem den andens produktion og vice versa, hvilket betyder, at de ikke blot forholder sig til hinanden som bærere af bytteværdi, men tillige som individer (med individuelle særheder). Varebytningen forudsætter således ikke blot egaliserende, men tillige en stadig udviklet forskellighed, hvilket betyder, at individerne gensidigt må anerkende hinanden som ejere, som personer, hvis viljer gennemtrænger deres varer; denne forudsætning udtrykkes i retsforholdene, idet retsudøvelsens funktion er at sikre individernes for bytningen nødvendige individuelle frihed.

Det fremgår umiddelbart, at enhver ved at forfølge sin individuelle interesse samtidig forfølger den fælles interesse (forskelligheden og interaktionen i bytteværdier); almeninteressen er netop de egenkærlige interessers abstrakte

^{23b} Karl Marx, *Grundrisse*; loc. cit. p. 77 et passim.

almenhed. Overhovedet er *staten* ideelt den institution i det borgerlige samfund, som skal varetage almeninteressen ved at sikre den individers frihed og lighed, som er nødvendig for varebytningsforholdet. Staten fremtræder således som Almenvellets inkarnation, hvilket betyder så meget som: modsætningernes summariske enhed, en abstrakt totalitet. Dette kan iagttages i parlamentet, arbejdsretten etc.

Qua middel til sikring af de bestående produktionsforhold er det indlysende at staten i virkeligheden blot er et træk ved den herskende klasse, nemlig dens klasseharmoniserende magtforvaltningsinstrument. Staten er således betinget af klassekampen, men fremtræder samtidig som en negation af denne, idet den hævder at være Forsoningen mellem alle de forskellige i »samfundet« foreliggende interesser (benævnes sædvanligvis Partier); sin egen interesse (interessen i forsoning) benævner den (d.v.s. borgerskabet) derimod »helhedshensynet« eller – mere altomodisch – »Folkefællesskabet«.

5. Staten er en sum af partier. Partier, der indbyrdes bekæmper hinanden, overskrider aldrig det borgerlige samfunds forvaltningsform: staten. Et parti er en ansamling borgere, en seriel masse, altså en »enhed«, hvor individers forhold til hinanden og til helheden er tilsvarende soldaternes i en kolonne: »Borgerklassen og det borgerlige samfund får sin enhed, dets forskellige interesser udjævnes og holdes sammen gennem den borgerlige statsmagt. For arbejderklassen må dets politiske organisation, dets parti spille *en tilsvarende rolle*.²⁴ I partiet deltager individerne ikke som producenter, men som abstrakte statsborgere, hvilket er grunden til at det progressive borgerskab med alle til rådighed stående midler (herunder såkaldt revolutionære lederpersonligheder) beflitter sig på at kanalisere de proletariske sammenslutninger af producenter over i den borgerlige partidannelse og dermed løsrive dem fra deres basis i selve den umiddelbare produktionsproces, det vil sige fjerne deres proletariske, revolutionære indhold.

6. Borgerskabet, der som magthaver i en illegitim samfundsformation er tvunget til at ideologisere, insisterer i sine socialvidenskabelige teorier på en fuldstændig eller delvis adskillelse af økonomiske og politiske relationer. Dog er denne adskillelse blevet evident umuliggjort af den »etatistiske emergens« (Lef-

ebvre), der – i overensstemmelse med statens rolle som Almenvellets inkarnation! – fandt sted, efter at de kapitalistiske produktionsforhold havde tabt deres legitimitet som produktionens basis. Staten var nemlig ikke blot kapitalens magt, men samtidig magten over de enkelte kapitaler, og som sådan sparkede den begrebet »privatkapitalisme« (de økonomiske relationer uafhængige af de politiske; defineret i modsætning til »statskapitalisme«) ud i de ideologiske stratosfærer, idet den i kapitalistklassens interesse og uanset hensynet til de enkelte småkapitalister (for slet ikke at tale om lønarbejderne) gennemførte og til stadighed gennemfører flest mulige økonomiske sanktioner med henblik på en udligning af profitratens faldende tendens (»deficit spending«, »indkomstpolitik« etc.). Borgerskabet udsiftede derfor i sine »progressive« fraktioner den liberalistiske ideologi med en statskapitalistisk (leninismen med forskellige udløbere, bl.a. i de vestlige kommunistpartier; senere keynesianismen, men også adskilligt flere teoretiske strømninger). Man anerkendte nu en sammenhæng mellem økonomi og politik, men man så den ikke som betinget af dialektikken mellem produktivkræfter og produktionsforhold, idet man tværtimod tilkendte staten en vis (politisk) suverænitet i styringen af de økonomiske processer, der mere eller mindre lod sig forme af den valgte politik. Også denne relative adskillelse mellem politiske og økonomiske relationer er imidlertid i færd med at blive gjort illusorisk af den historiske udvikling, idet det selvkritiske borgerskab har indset, at produktivkræfternes udvikling har ændret lønarbejderklassens socialpsykologiske situation så meget, at den mere end nogensinde må behandles som en krudttønde, og som et led i den præventive kontrarevolution vil man derfor give proletarerne medfornemmelse på arbejdspladsen. Men selv i sådanne »progressive« teorier opererer man med en adskillelse mellem den *økonomisk* medfornemmende arbejder og borgeren, der (kun som sådan) står i forhold til den *politiske* magt (denne adskillelse er et væsenstræk ved statsbegrebet). De borgerlige, ideologiske samfundsteorier benægter altså under alle omstændigheder det egentlige, det reale: at den såkaldte politiske magt er et attribut til den under kapitalistiske produktionsforhold herskende klasse og således er i sidste instans betinget af økonomiske relationer.

²⁴ L. Berntson og G. Therborn, »Lenin om parti och revolution« i *Zenit* Nr. 13/1969, p. 13.

7. Denne politiske magt forvaltes af staten, men så sandt som kapitalistklassen er en seriel masse, kan man ikke tale om staten som et subjekt, men kun som »dissocierede funktioner i en fiktiv enhed«.²⁵ Staten er en samling bureaukrater m.m., hvis *bevidste* interessebasis nok så meget er hele det bureaukratiske system, som visse økonomiske relationer, – hvorfor en bestemt fraktion af borgerskabet i de uhyrelignende (bureaukraterne er derimod kuns mennesker) statslige bureaukratier (ministerier, arbejdsgiverforening, fagforsteningerne, socialforsorgsinstitutioner etc.) kan formulere paroler som: »ligeløn til alle«, »ligestilling af kapital og arbejde«, »socialisme«. Staten er altså ikke blot en systemimmanent økonomisk regulator, men samtidig et system af personer i den politiske forvaltning. Denne gennem staten formidlede ideologiske separation af den politiske magtudøvelse svarer til, at klassekampen, som staten som sagt er betinget af, ikke kan reduceres til spørgsmålet om sikring af profitraten, men er en uforsonlig, voldelig kamp mellem to klasser, hver med sin specifikke, klassebestemte organisationsform. Den etatistiske emergens i kølvandet på sprængningen af de kapitalistiske produktionsforholds legitimitet og den heraf følgende skærpelse i klasse modsætningerne giver sig følgelig, foruden i en tendentielt statskapitalisme, udtryk i borgerskabets politisk definerede kamp for at håndhæve og ekspandere de statsligt bureaukratiske organisationsformer over for en sig stadig mere selvstændiggørende proletarisk bevægelse.

8. Den proletariske bevægelse er en revolutionær økonomisk kamp gennem autonome organisationer, selvstændigt udviklede proletariske former. Den heri liggende formidling mellem økonomi og politik, mellem proletarisk teori og praksis er de borgerlige organisationer udelukket fra, hvorfor de svarer kontrarevolutionært med – som de forstår det – henholdsvis økonomiske og politiskideologiske våben. I senkapitalismen, hvor den proletariske bevægelse er under vejr med at finde sin form, manifesterer kontrarevolutionen sig derfor som et forsøg på at forhindre den proletariske (videnskabelige) formidling mellem økonomi og politik. I praksis ses denne af form *etatistiske kontrarevolution* i arbejdsdelingen mellem fagforstening (økonomisk kamp) og parti (politisk kamp); i bureaukратиernes ekspansion (og dermed ekspansion af

politik-ideologien); pampersystemet i fagforsteningerne, »revolutionær elitærisme«, etc.

9. Vi kan ikke her komme ind på en historisk redegørelse for kontrarevolutionens former i den europæiske arbejderbevægelses forskellige epoker, men må indskrænke os (og dermed har vi indskrænket analysens videnskabelighed) til situationen i det senkapitalistiske samfund, hvor erfaringerne fra maj-juni-oprøret viser, at den etatistiske kontrarevolution i dag bæres af arbejderbevægelsens sykofanter. Dette er som påvist betinget af udviklingsgraden af selvstændige proletariske kampformer, der umiddelbart afviser mere primitive kontrarevolutionære former. Bevægelsen vil ikke længere – som under bolsjevismen – undervurdere den økonomiske kamp og lade sig substituere af Det Revolutionære Kadreparti, der internaliserer den etatistiske kontrarevolution »i bevægelsen« (dvs. i Partiet). Ligeledes synes det efter 1968 i Frankrig klart, at bevægelsen fra det stade, som den i dag stadig har mange steder, og som er præget af en i den spontane erkendelse af den økonomiske kamps vitterlige fortrinsstilling til en »økonomistisk« indskænket teori svarende praktisk negliger af den med den umiddelbare økonomiske kamp, direkte aktion etc. kun middelbart forbundne politiske kamp, altså svagheden ved den spanske anarkosyndikalisme, – hurtigt og spontant er i stand til at udvikle genuint proletariske organisationsformer (eller tilløb hertil), som er adækvate kampmidler overfor den borgerlige statsmagt og den etatistiske kontrarevolution i det hele taget. Den etatistiske kontrarevolution må derfor forme sig »progressivt«, den optræder i form af overløbere, medløbere m.v., der opstiller sig selv i den proletariske bevægelses geledder, men er lige så farlige for bevægelsen, som hin berømte hest var for indbyggerne i det belejrede Troja. Men bevægelsens virkelige politiske modstandere må da være arbejdsgiverforeningen, regeringen, de borgerlige partier og deres ordensmagt! Javel, men som udtryk for en *økonomisk* magt; bortset fra ordensmagten (og vi har allerede omtalt den manglende massebasis for en kontrarevolution af fascistisk art) spiller disse borgerskabets organisationer kun en »politisk« rolle i kraft af en konsensus om forligsinstitutionens, arbejdsrettens, par lamentsinstitutionens politiske rolle, hvorfor kontrarevolutionens *bærere* i dag må være at finde uden for arbejdsgiverforeningen (som institution), regeringen og de borgerlige partier, – men bl.a. må omfatte de folk, der som »arbejderklassens repræsentan-

²⁵ Henri Lefebvre, *l'irruption. de nanterre au sommet*, Paris 1968; p. 54.

ter« nu ser sig nødsaget til at stryge bevægelsen med hårene og med fløjshandsker på for at få den til at finde sig i denne »konsensus«. Vi kan altså fastslå, at den etatistiske kontrarevolutions vigtigste bærere her og nu er det »progressive« borgerskab, – den del af borgerskabet, der af sine interesser tvinges til at »have forståelse for lønarbejdernes problemer« og handle i overensstemmelse hermed.

10. Man kan skelne mellem flere forskellige grupper blandt disse gode kræfter, der beflitter sig på at hjælpe proletarerne med at holde snot for sig og skæg for sig, men det er en følge af den økonomiske kamps primat (i betydningen: evidente primat) for bevægelsen, at de mest betydningsfulde (i.e. uundværlige) kontrarevolutionære bestræbelser på at forhindre formidlingen økonomi/politik netop finder sted i forbindelse med den såkaldte økonomiske kamp; PCF ville eksempelvis i dag være betydningsløs uden CGT, men det omvendte kan ikke siges at være tilfældet. Thi at den moderne, »progressive« kontrarevolution manifesterer sig som en kamp mod dannelsen af autonome, proletariske organisationer, mod den heri liggende formidling mellem økonomi og politik, betyder samtidig, at den manifesterer sig som et forsøg på at holde produktionsprocessen gående på de givne produktionsforholds betingelser. Vi kan blandt de i dette forsøg virksomme kræfter fremhæve tre særligt iøjnefaldende elementer:

1° Den mest fremskredne del af industribourgeoisiet, der har indset nødvendigheden af at tage nye, »motivationsfremmende« ledelsesmetoder i anvendelse. Disse »progressive« kapitalister finder man hovedsagelig i de mest avancerede sektorer i produktionen, hvor arbejdets videnskabeliggørelse har nødvendiggjort udnyttelsen af »den menneskelige ressource« (managementteoretikeren Peter Drucker). Maj-juniopstanden har – af indlysende grunde – udvidet denne gruppe betydeligt i Frankrig. Ved gennem bedriftsudvalg eller på anden måde at give de ansatte medindflydelse på produktionens tilrettelæggelse og regulering vil man *forebygge* yderligere socialrevolutionære rørelser i den nye arbejderklasse (s.k. præventiv kontrarevolution).

2° Det demokratiske småborgerskab, der herhjemme fører sig frem på socialdemokratiets venstrefløj, på visse andre steder i det partipolitiske spektrum, i visse dele af LO's ledelse, i Viet-Nam 69 osv. osv.; i Frankrig ser man filantroperne myldre i PSU, venstrefløjssænomener i den socialdemokratiske fagforstening CFDT,

og tilsvarende fænomener til dels i CGT, i de akademiske fagforeninger, i hele forsamlingen af forargede intellektuelle (favorit: Godard) osv. osv. Majoriteten i denne gruppe er bureaukrater, eller folk der på anden måde er »i position« i det politisk-kulturelle liv, – men alle har de lede ved bureaukratiet eller »systemet«. Da de nu én gang er derinde, foretrækker de dog at »ændre systemet indefra«, »med lovlige midler« etc., hvilket måske skyldes, at leden ved »bureaukraterne« har sin selvfølgelig årsag hos bureaukraterne: deres afmægtighed er bureaukraternes afmægtighed, således som det eksempelvis kommer til udtryk i følgende ord, udtalte af koryfæen Pierre Mendès-France den 27. maj 1968:

'Det overvældende flertal af dette lands mænd og kvinder lider under den livsform, som bliver dem budt, men de råder ikke over nogen mulighed for at gribe ind for at ændre den, forbedre den eller deltage i dens forvandling. De opretter fagforeninger, men der udvikler sig ingen virkelig dialog mellem disse fagforeninger og den offentlige magt. De vælger parlamenter, men disse forsamlinger råder ikke over nogen rettigheder og kan ikke øve det mindste tryk på de væsentlige afgørelser. Derfor er ubehaget så almindelig udbredt, derfor spredte revolten sig så let og hurtigt.'

De kæmper for lighed og retfærdighed, hvilket betyder: udryddelse af de uoverskuelige storbureaukratier (»det militær-industrielle kompleks« etc.) og udryddelse af de private storkapitaler (do.), – altså fjernelse af de store bureaukraters tryk på de små bureaukratier og af de store kapitalers tryk på de små kapitaler; de kæmper nostalgisk for en tilbagevenden til den almindelige vareproduktions tidsalder. Deres interesse er derfor ikke identisk med proletariatets (der kæmper for en *højere* produktionsmåde), men alligevel bliver de nødt til at alliere sig med massen af undertrykte og revolutionære (»folket«), som de håber kan hjælpe dem til *deres* mål, hvorefter de allierede kan blive henvist til en position stort set lig med den, de havde i forvejen. Denne opportunisme hos det demokratistiske småborgerskab kunne man iagttagende, da Mendès-France kun to dage efter den ovenfor citerede tale erklære sig rede til at overtage magten, som »det forenede venstre« (i.e. Mitterand) overdrog ham, og til at konstituere en »bevægelsens regering«: for en gruppe uden massebasis er en folkefront den eneste vej til »magten«. Det var dog næppe gennem dette partipolitiske eksperiment, at gruppen havde sin mest effektive kontrarevolutionære indflydelse under maj-juniopstanden, men derimod gennem sine talsmænd i fagforstening

gerne, især i den socialdemokratiske CFDT, der er præget af venstrekatolske elementer. CFDT placerede sig under begivenhederne hele tiden klart til venstre for CGT, dels ved konsekvent at erklære sig solidarisk med de oprørske studenter, dels ved under strejkebølgen i modsætning til kommunistpartiets fagforstening og givetvis under påvirkning af det katolske islæt at sætte spørgsmålet om »menneskeværd« højere end spørgsmålet om »materielle goder« (?) og følgelig overalt på arbejdspladserne gøre sig til talsmand for ændringer i ledelsesstrukturen frem for kortsigtede lønforbedringer. Herved opnåede CFDT mange steder at stabilisere arbejdernes tillid til fagforsteningerne, idet CFDT-folkene fungerede som medløbere overfor dem, der var blevet utilfredse med CGT, og således opsamlede de en mængde utålmodige, men endnu uafklarede arbejdere på reformistiske paroler så som i bedste fald: »participation«, – hvilket rent sprogligt betyder »medbestemmelse«, men i realiteten kan oversættes ved »medindsigt«. ^{25a}

3° De såkaldte »kommunister«, – en anden del af småborgerskabet, der også består af bureaukrater, som er afmægtige over bureaukратиernes afmagt, men som i modsætning til de førnævnte ikke finder roden til denne afmægtighed i en overbureaukratisering, men i en underbureaukratisering, ikke i de enorme erhvervsdirigerede bureaukratiets sætten de jævne, kapitalfattige organisationer ud af spillet, men i de små bureaukratiets alt for kaotiske og alt for store indflydelse på de større. Disse statskapitalismens varmeste forkæmpere fremtræder umiddelbart som en arkaisme, idet de angiveligt er langt mindre progressive end de to ovennævnte grupperinger, men selv om bevægelsen givetvis snart vil sætte dem ud af spillet, var de (som vi har set) den »progressive« kontrarevolutions mest effektive håndhævere i maj-juni 1968, – hvilket dels må forklares ved det enorme apparat, de gennem årene har fået opbygget (især CGT og dets edderkoppesvind af »tilidsmænd«), dels ved importen af en leninistisk ideologi, der bedragerisk (det er nu én gang ideologier – også leninismen) kan få dem til at tage sig mere progressive ud, end de i realiteten er. Vi har allerede analyseret, hvilken betydnings-

fuld rolle, der i det revolutionære Frankrig blev tildelt de små mænd fra den kommunistiske fagforstening; læren heraf er, at småbureaukraternes interesse *er ikke* proletariatets interesse, da proletariatets interessebasis ikke er bureaukratiet, men produktionen, og da proletariatet derfor ikke kæmper for statskapitalisme, men for en forvaltning gennem autonomt koordinerede bedriftsråd, – og de små mænd har derfor ikke til hensigt at støtte den proletariske bevægelse, men tværtimod at – som Waldeck-Rochet udtrykker det – »støtte sig til den umådelige bevægelse af strejkende arbejdere« osv. De bestræber sig derfor på at lokke arbejderne ind i et parti, altså en organisation, der per definition er ude af stand til at varetage den proletariske bevægelses interesser, som alene tjener *deres* særlige formål, og hvori proletariatet ville miste hele sin selvstændige, møjsommeligt tilkæmpede stilling og atter synke ned til at være et vedhæng til det officielle borgerlige demokrati.

Ins Schwebe lassen! Bevægelsen befinder sig hernede, i virkeligheden, og ikke i de såkaldte kommunisters hjernesvind. Lad det bureaukratiske småborgerskab løbe med og støtte sig til bevægelsen så længe det lyster, lad blot ikke bevægelsen støtte sig til dét: 'fra sejrens første øjeblik må mistilliden ikke mere rette sig mod det besejrede reaktionære parti, men mod de hidtidige forbundsæller, mod det parti, der vil udnytte den fælles sejr for sig alene'. ²⁶ Men hvorledes gennemføres denne udvikling? Proletariatets *eneste effektive* våben over for de kontrarevolutionære medløbere er: selvstændig organisation, *dvs.* organisation på grundlag af økonomisk kamp, kamp om produktionsmidlerne, kamp mod kapitalen.

Men tag nu ikke fejl: en selvstændig proletarisk organisation er ikke noget, man sådan lige går hen og laver, ^{26a} som man nu opretter et parti; den er et produkt af kampen, af de 15, 20, 50 års borgerkrige og folkekampe. Med få, men betydningsfulde undtagelser er bevægelsen endnu ikke nået ud over det stade, hvor kampformen er den umiddelbart økonomiske direkte aktion, – men selv dette er et afgørende fremskridt, der betyder, at bevægelsen har selvstændiggjort sig, fundet sin egen basis og derfor ikke uden videre lader sig lokke under vingerne på hele slænget af apologeter og medløbere. Fra

^{25a} Demokratisternes indflydelse på regeringen gav sig så tidligt som i 1965 udslag i en ændring i arbejdsmarkeds-politikken under slagord som: 'forbindelse arbejde-kapital', 'dialogmuligheder, som tilpasses industrisamfundet' etc. Efter disse korporativistiske principper vedtog man en præventiv lov, som skulle give bedre vilkår for lønarbejdernes repræsentanter på de enkelte virksomheder. Loven blev i det store hele negligeret af arbejdsgiverne, der åbenbart tilhører den nutidige kontrarevolutions mere gumpetunge ende (i hvert fald i Frankrig).

²⁶ Karl Marx & Friedrich Engels, »Henvendelse fra centralledelsen til forbundet, marts 1850«; MEUS II; p. 107.

^{26a} Se f.eks. André Gorz, »Revolutionäre Lehren aus dem Mai« i Glucksmann, Gorz et. al., op. cit. p. 81 ff.

dette stade kan den genuint proletariske organisations videre udvikling kun ske gennem kampen og dens erfaringer, da proletariatet fra sin nuværende umyndiggjorte situation kun kan myndiggøre sig på egen hånd, ved *selv* med vold at sætte sig op mod den økonomisk formidlede vold, som det lider under. Organisationens udvikling er således de associerede proletarers bliven sig selv bevidst som revolutionær klasse, altså klassebevidsthedens videnskabeliggørelse.

5.

Analysen af den moderne kontrarevolutions »progressive« former i maj-juni 1968 vil – som vi (i begyndelsen af forrige afsnit) har defineret denne undersøgelses problem – ikke være tilendebragt, før end vi har udviklet disse kontrarevolutionære former af deres betingelse: proletariatets socialpsykologiske situation, udviklingsgraden af revolutionens subjektive betingelser, den proletariske bevægelse. Den kontrarevolutionære innovation, som fandt sted efter at det første samlede og manifesterede kontrarevolutionære slag mod bevægelsen (Grenelle) var slået fejl, og som fremtrådte dels i form af interne konflikter mellem de enkelte fagforsteningers mere stivsendede toppampere og den i forhold hertil progressive bund: de små fredløse og samvittighedsnagede mænd ude omkring på arbejdspladserne (der var pisket til at have ansvarsfølelse til to sider), og dels (mindre betydningsfuldt) i form af konflikter på indbyrdes ligestillede niveauer mellem de forskellige fagforsteninger indbyrdes, hvor nogle ønskede at gerere sig mere »progressivt« end andre, – denne kontrarevolutionære innovation skyldtes tvang fra den revolutionære bevægelse selv: den havde med den direkte, økonomiske aktion udviklet en kampform, som gjorde den traditionelt »politiske« for-lukkede-døre-kontrarevolution ineffektiv, forældet. Med dette begreb om en »økonomisk kampform« mener vi ikke et synonym for strejker slet og ret, da strejker af ethvert omfang meget vel kan være »politiske«, nemlig for så vidt de iscenesættes og helt igennem dirigeres af fagforsteningerne selv. Toppamperskabet detroniseres altså ikke af en generalstrejke i sig selv, men derimod af en strejkebevægelse, der initieres og generaliseres ved arbejderens helt og holdent *selvstændige* aktion. Denne bevægelsens udvikling af sine adækvate kampformer bringer småpamperne i frontilden, og det øvrige borgerskab må nu nøjes med som et engageret, men »passivt« publikum at heppe på sin avantgarde.^{26b}

Men, – vil man sikkert spørge, når bevægelsen kunne fremvinge en kontrarevolutionær innovation, hvorfor kunne den da ikke modstå kontrarevolutionen i dens nye skikkelse? Abstrakt svaret var det alene den utilstrækkelige organisatoriske udvikling: at de enkelte aktioner mere eller mindre forblev isolerede i forhold til hinanden, der var årsagen til, at småpamperne efterhånden kom ovenpå i det ugelange livtag mellem revolution og kontrarevolution i juni måned 1968. Denne isolation skyldtes ikke manglen på en revolutionselite, den skyldtes at strejkebevægelsen – som var meget heterogen i den forstand, at besættelsernes karakter var indbyrdes stærkt afvigende – ikke udviklede sig så offensivt, at arbejderne rundt omkring på de fleste besatte fabrikker tog initiativ til en fortsættelse af produktionen under deres egen kontrol, hvorved behovet for større indbyrdes kommunikation, for koordination uvægerligt ville være opstået. Nu forblev de enkelte besættelser i stedet »passive« i den forstand, at arbejderne de fleste steder nøjedes med at diskutere de mange hidtil fortrængte problemer: virksomhedsledelse, lønsystemer, arbejdsdeling, forholdet til andre befolkningsgrupper osv., osv., – og da diskussionen således var uden en aktiv, produktiv basis, hvor teorierne kunne afprøves og diskussionen således hele tiden tage sit udgangspunkt i nye og præciserende erfaringer, er det forståeligt nok, at den efterhånden blev i den grad udyndet, at fagforsteningfolkene mere og mere kunne centrere den om irrelevante problemstillinger. Men det gælder som sagt kun de fleste tilfælde; sine steder gik det videre. Vi skal i det følgende specificere syv nye kampformer, som kom for dagen under maj-juni-opstanden:

1° Det er umuligt at afgøre, præcist hvor mange *fabriksbesættelser* der fandt sted, men antallet af arbejdere, som deltog i besættelserne, må i hvert fald have været syvcifret. Dette vidner om en enorm legalitetsudvidelse, for så vidt som fabriksbesættelser nok tidligere havde været taget i anvendelse, men kun yderst sporadisk. I næsten alle tilfælde blev en besættelse omgående efterfulgt af valg af en *strejkekomité*, men nogen steder sørgede fagforsteningerne fra begyndelsen for at beherske strejkekomite-

^{26b} Det er nok et udtryk for dette træk, at Grenelleaftalerne indeholdt en mængde bestemmelser, der skulle udvide fagforsteningendelegaternes beføjelser og beskyttelse på de enkelte virksomheder. Disse bestemmelser blev afvist af mange arbejdsgiverforbund, men blev positivt mødt af regeringen med henblik på en styrkelse af fagforsteningernes position i den statslige sektor af erhvervslivet. Cf. note 24a.

erne og derfra styre resten af kampens forløb. Således på Stein-Roubaix ved Lille, hvor 1200 (overvejende »ukvalificerede«) arbejdere besatte fabrikken den 17. maj og efter i syv dage forgæves at have forsøgt at sætte sig op imod fagforsteningensdelegerterne måtte genoptage arbejdet den 11. juni, fordi fagforsteningerne fra starten havde haft flertal i strejkekomiteen, der herved mere eller mindre kom til at dirigere slagets gang. Et tilsvarende forløb kunne iagttages på Massey-Ferguson de Marquette, og er i det hele taget prototypisk for en ret stor del af strejkebølgen. Den iøjnefaldende modsætning mellem en sådan udgang og det kæmpeskridt, besættelsen havde været, gjorde dog kun erfaringerne om begge dele tydeligere for proletaerne.

2° Andre steder blev kampen mod fagforsteningerne taget mere alvorligt op i og gennem mere udviklede (i.e. selvstændige) former for *basiskomiteer*, – ikke mindst i de mere avancerede sektorer, hvor specialiseringen er større, produktionsprocessen mere kompliceret og det samlede mandskab som følge heraf mere alsidigt (Stein-Roubaix og Massey-Ferguson de Marquette tilhører begge en sektor med lavt teknologisk udviklingsniveau og intensiv udnyttelse af billig arbejdskraft).

Lad os som eksempel fremhæve Rhône-Poulenc i Vitry. Rhône-Poulenc koncernen, der er en af Frankrigs største, omfatter flere brancher: kunststoffer, kemiske produkter og blandt adskilligt andet også medicinalvareindustri. Fabrikken i Vitry leverer farmaceutiske primærprodukter til medicinalvaresektoren i øvrigt; den omfatter forskning, tilrettelæggelse og fabrikation; den beskæftiger 3600 mennesker, heraf 1800 arbejdere, 1000 teknikere, 500 arbejdsledere (værkførere) og 300 funktionærer; kun 13% af de ansatte er tilsluttet en fagforstening. Efter at der gennem nogen tid havde været en del uro på denne fabrik, besluttede fagforsteningernes fællesorganisation den 18. maj at anbefale de ansatte strejke med besættelse fra og med den 20. maj, og CGT, der hasarderet ville forsøge at løbe de andre forsteninger over ende, foreslog ydermere oprettelsen af basiskomiteer, hvilket CFDT og Force Ouvrière af prestigemæssige grunde (nølende) måtte tilslutte sig. Det er givet, at CGT ikke havde forestillet sig, at 2000 arbejdere af alle de på fabrikken beskæftigede kategorier ville deltage i disse basiskomiteer; man havde forregnet sig, og CGT – og med den de andre forsteninger –

stod nu i fare for *selv* at blive løbet overende. Basiskomiteerne tog nemlig selvstændigt initiativ til en indbyrdes koordination for herigennem at ophæve isolationen mellem de enkelte afdelinger, og de definerede i øvrigt deres grundlag således:

RHÔNE-POULENC, 9, quai Jules-Guesde
VITRY-sur-SEINE

VITRY, den 28. maj 1968

Vi arbejdere på Rhône-Poulenc Vitry, i strejke siden den 20. maj 1968, en solidarisk og integreret del af folkebevægelsen, bestrider samfundets organisation og realiserer en ny strukturform. Vi fremlægger den hermed, for at informere den offentlige opinion og for at befordre arbejderbevægelsens enhed og selvforståelse. [!]

Den af os realiserede struktur omfatter alle de strejkende arbejdere og forekommer os at være den bedste garanti for vores enhed og dermed for vore krav fastholdelse og opfyldelse.

[...]

Forretningsudvalg
Central strejkekomité
Basiskomité Basiskomité Basiskomité

– Basiskomiteen består af alle en afdelings arbejdere. Den er udtryk for arbejderens vilje.

– Den centrale strejkekomité består af repræsentanter, der er valgt af basiskomiteerne. Den samler og koordinerer basiskomiteernes beslutninger, forelægger sine egne planer til ratifikation hos disse, og videregiver dem til forretningsudvalget.

– Forretningsudvalget består af fagforeningsrepræsentanter, der er valgt af arbejderne og lovligt akkrediteret til at være disses ordførere. Den varetager arbejderens vilje og ønsker over for Generaldirektionen. Denne struktur beviser, at vi er vores ansvar bevidst. Vi vil opbygge, ikke destruere: det ville være en hån mod arbejderne, at ville begrænse deres ønsker til materielle krav.

Skønt man altid har afslået os ret til at tale, har vi nu selv taget ordet, vi har lært at tale, og dette vil aldrig kunne tilbagekaldes.

[...]

Den centrale strejkekomité.

Tlf. ITA. 59-45.

Man mærker sig den udviklede revolutionære bevidsthed: a) bevidsthed om sin situation som et led i bevægelsen; b) bevidsthed om sit eget eksperiments betydning for bevægelsens 'enhed og selvforståelse'; c) bevidsthed om bevægelsens motivationsstruktur: 'vi vil opbygge, ikke destruere' er ikke en reformistisk parole, da den ikke er forstået i forhold til *de givne produktionsbetingelser*, men til produktionen *som sådan*, – den gamle struktur kontesteres jo netop totalt.

Dette bevidsthedsniveau udtrykkes ikke blot i udtalelserne og besættelsen, men frem for alt i selve organisationen (hvoraf besættelsen jo udgør en del). Organisationen, et *producent*-kollektiv antaster således i sig selv fagforsteningernes eventuelle herredømme over en proletarisk bevægelse, og når fagforsteningerne tilsyneladende alligevel via forretningsudvalget har opnået en central indflydelse, skyldes det udelukkende . . . – røvrenderi of course: i strukturen var der ikke oprindeligt indbefattet et forretningsudvalg, det blev først oprettet efter vedtagelse på et møde den 19. maj, hvor fagforsteningerne var i flertal; efter en uges kamp lykkedes det dog basiskomiteerne at få ikkefagforsteningens medlemmer med i forretningsudvalget (men i mindretal). Selv om fagforsteningerne på denne måde bevarede situationen under kontrol, er det imidlertid klart, at den nye, udviklede basisstruktur var en trussel mod deres position, for så vidt som de nu til stadighed var kontrolleret af basis, – og derfor ikke længere kunne gøre, hvad der passede dem; forretningsudvalget havde efter aftalen ingen andre opgaver end at varetage basisgruppernes krav. – Strukturen omfattede i alt 39 basiskomiteer, som hver valgte fire til enhver tid tilbagekaldelige medlemmer til den centrale komité; denne centrale strejkekomité holdt offentlige møder, som fandt sted hver dag. Basiskomiteerne blev dannet på grundlag af arbejdsenhederne, bestemt ved bygninger. Mens visse arbejdsenheder kun indeholder teknikere (forskningsafdelinger, f.eks.) er der mange enheder, som omfatter arbejdere af alle kategorier, der deltager i en fælles produktion af et bestemt produkt (feks. kautsjuk). Ser man altså bort fra forretningsudvalget er denne organisation éntydigt baseret på produktionen. Som sådan er den proletarisk.

Men det er af samme grund ikke underligt, at eksperimentet faldt til jorden som følge af, at der ingen produktion fandt sted, og hele strukturen (imod sine fundamentale principper) derfor indskrænkede sig til at være ramme om en diskussionsklub. I det første stykke tid diskuterede man ivrigt, og der var ingen modsætninger til fagforsteningens folkene eller mellem de forskellige lag i organisationen. Men efterhånden udtømtes diskussionsemnerne, og arbejderne gik over til at spille bordtennis, medens fagforsteningerne på grundlag af Grenelle-skiten nogle dage ind i juni begyndte at forhandle med direktionen. Arbejderne var naturligvis

frustrerede og genoptog omsider arbejdet, de havde intet andet valg; – men basiskomitéstrukturen opretholdtes.

Det var sjældent, man så fagforsteningens folkene gebærde sig så progressivt, at de ligefrem gik med ind i basisgruppestrukturen, men det ligger under alle omstændigheder klart, at deres værste fjende på mange arbejdspladser var sådanne ret veludviklede producentorganisationer, – hvad enten de små mænd nu måtte vælge at bekrige dem indefra eller udefra.

3° De såkaldte *aktionskomiteer*, som bestod af arbejdere og studenter, var aldeles uden indflydelse fra fagforsteningerne, men havde til gengæld heller ikke deres basis i virksomhederne, derimod i de besatte fakulteter eller blot i et bestemt kvarter. I Paris var der indtil midten af juni omkring 400 sådanne aktionskomiteer, som påtog sig *kommunikationen* mellem de forskellige besatte og ellers ofte indbyrdes ret isolerede virksomheder, men især påtog de sig at *informere* den udenforværende befolkning om den kamp, som foregik inde på fabrikkerne. Eksempelvis arrangerede aktionskomiteen i 18. arrondissement hver aften politiske debatmøder, den forsynede de strejkende med mælk, kartofler m.m. og den etablerede spontane gadediskussioner ved hver gang man opsatte plakater at kommentere disse i en megafon overfor de forbipasserende. Aktionskomiteen i 20. arrondissement organiserede gadeopførelser af et debatstykke, og den skaffede kartofler til de strejkende. Ved RATF's enkelte depoter var telefoncentralerne i hænderne på fagforsteningens funktionærer, men da pressen meddelte, at RATF var stemt for en genoptagelse af arbejdet, kunne aktionskomiteerne ved de enkelte depoter meget let overvinde dette fagforsteningernes forsøg på en kommunikationsforhindring og dermed afværge pressens intimideringsforsøg ved simpelt hen at informere hinanden om, at pressemeddelelsen var løgnagtig.

4° Arbejder-studenter grupperne udviklede i visse tilfælde hele *forsyningsystemer* og hjalp på denne måde de arbejdere, der havde besat deres fabrikker og derfor i de fleste tilfælde havde vanskeligt ved at klare provianteringsopgaverne. Et af de mest kendte eksempler er organisationen af forsyninger til Hispano-Suiza værkerne, som ligger i nærheden af Paris. Forsyningsgrupperne hentede her kaniner, høns, æg m.m. ude på landet, hvor bønderne, der i mange tilfælde stillede sig solidarisk med de

kæmpende arbejdere, solgte dem varerne til den pris, hvormed de sædvanligvis afhænder dem til landbrugskooperativerne. Forsyningerne blev så af arbejder-studenter grupperne bragt til virksomheden ved hjælp af lastvogne fra fabrikkens egen vognpark. Betydningen af sådanne aktioner er naturligvis begrænset til en vis fase af bevægelsens udvikling, hvor producenterne ikke autonomt har fået udviklet et forsyningssystem, der overskrider vareproduktionen. Her har forsyningsgrupperne til gengæld foruden den rent praktiske betydning også en eksemplarisk, som det kommer til udtryk i en udtalelse fra én af disse grupper (*Tribune du 22 mars*, 3. juni):

Gruppernes 'mål er at gennemføre en række eksemplariske aktioner i den hensigt at bringe folkene til at organisere sig selv, på den ene side med henblik på at etablere direkte forbindelser med levnedsmiddelproducenterne, på den anden side med henblik på en indbyrdes fordeling af levnedsmidlerne.'

5° Den form for grupper, der som ovennævnte (3° og 4°) ikke havde deres basis på virksomhederne, altså ikke i selve produktionsprocessen, fik endelig en vis betydning i den rent *militære kamp* for at opretholde fabriksbesættelser. Men også i disse tilfælde var gruppernes betydning et tegn på bevægelsens uudviklethed og overvejende af eksemplarisk art; en deltager sagde (ibid., den 5. juni): 'Vores rolle [...] består i at støtte de mest beslutsomme elementer, for at bryde den bevidsthedsbarriere, som blokerer for enhver aktion, så snart der er politi til stede'. Medens altså forsyningsgrupperne (under forudsætning af, at der i det hele taget var opgaver for dem) godt kunne arbejde på egen hånd og kun behøvede velvilje fra de strejkende, kunne *selvforsvarsgrupperne* kun have en støttefunktion i forhold til allerede organiserede producenter. Denne opgave varetog de for eksempel i stormagasinet Galeries Lafayette, hvor arbejderne energisk slog et angreb fra »fascister« tilbage; samme betydning havde selvforsvargrupperne over for postfunktionærerne, der i flere dage måtte kæmpe mod CRS-tropperne, som havde besat de parisiske posthuse; samme betydning havde de overfor postfunktionærerne i Rennes, som forsvarede deres besættelse overfor tåregasangreb fra politistyrker; samme betydning havde de overfor arbejderne på Renault Flins. I sådanne konfrontationer er bevægelsen ikke, som man måske af betegnelsen 'selvforsvar' kunne forledes til at tro, bragt i en defensiv position; at kampen tages op er tværtimod udtryk

for en (i forhold til den nuværende generelle situation) overordentlig høj udviklingsgrad af de kæmpendes organisation og bevidsthed. Med proletarernes 'selvforsvar' er enhver rest af den borgerlige legalitet blevet opløst, og det betegner et stadium umiddelbart før producenternes forsøg på at realisere en produktion under deres egen forvaltning. Derfor – på grund af denne forholdsvise udviklethed – har de uden for produktionsprocessen funderede aktionsgrupper også kun en initierende funktion i selvforsvarskampen.

6° *Kommunen i Nantes* er blevet legendarisk, mistolket mytologisk og af anarkister tiljuble som et revolutionært symbol: 'Hvis der fandtes 10, 20 Nantes, fandtes der virkelig en revolution'. Selv om det langt fra er betydningsløst, at det en hel uge lang lykkedes denne by at forvalte sig selv totalt uafhængigt af statsmaskineriet, må man erkende eksperimentets begrænsninger i, at forvaltningen kun i ringe omfang blev opbygget på grundlag af en aktiv, autonom produktionsproces, men snarere blev ført igennem på en slags filantropisk solidaritetsfølelse. Nantes-kommunen må forstås som en eksemplarisk aktion, der har givet tilskuere og især deltagere erfaringer om det statslige bureaukratis illegitimitet overfor »folkets« (producenternes) autonome selvforvaltning.

Som man vil huske, var det i Nantes, hele strejkebevægelsen brød ud, hvilket måske blandt arbejderne i og omkring denne by den første tid skabte en lidt heroisk stemning, som ikke kunne lokaliseres andetsteds i landet. Henimod slutningen af anden strejkeuge, den 24. maj, besluttede de strejkende arbejderes koner i arbejderkvarteret Les Batignolles at påtage sig organisationen af levnedsmiddelforsyningerne. De indkaldte derfor befolkningen til et åbent møde, som efter en heftig og meget politisk debat vedtog at sende en delegation til den nærmeste fabrik med krav om at der blev etableret en central strejkekomité, som kunne koordinere hele byens aktioner. Denne centrale strejkekomité, der konstitueredes den 26. maj og dagen efter installerede sig på byens rådhus, indeholdt en mængde (militante) fagforsteningfolk, og det egentlige initiativ til dens dannelse synes at være udgået fra en anarko-syndikalistisk fraktion af den ellers socialdemokratiske fagforstening Force Ouvrière. Samtidig med dannelsen af dette koordinationsorgan formerede de enkelte bydeles forsyningsgrupper sig som hvide mus og organiserede med de

omkringboende landmænd et direkte bytteforhold, der satte de mellemhandlende helt ud af spillet, idet man – formidlet gennem den centrale strejkekomité – på byens seks besatte skoler oprettede salgssteder, hvor levnedsmidler kunne købes for deres fremstillingspris (hvilket betød et gennemsnitligt prisfald på ca. 50%, men for visse varers vedkommende gik prisen helt ned til 1/5 af det sædvanlige). Enkelte butikker med strengt nødvendige varer fik lov til at åbne, men kun med følgende påskiltning fra den centrale strejkekomité: 'Af hensyn til befolkningens forsyning autoriserer fagforeningerne denne butik til at åbne på betingelse af, at den respekterer de normale priser'. Ligeledes påtog den centrale komité sig i samarbejde med sømændenes strejkekomiteer på tankskibene at administrere en benzinrationering, hvor man sørgede for brændstofforsyninger til eksempelvis sygehuse, fødevarertransport og landbrugsmaskiner; ligeledes sørgede arbejderne på et elektricitetsværk for at levere strøm til mejerier og sygehuse, og man oprettede en slags socialhjælp for de arbejderfamilier, der var hårdest ramt af strejken. Studenter, gymnasiaster og transportarbejdere organiserede fra den 24. maj vejspærringer omkring hele byen, hvor man – ikke altid lige effektivt – forsøgte at kontrollere færdslen til og fra Nantes og undertiden forsvarede denne kontrol militært.

Det er indlysende, at Nantes-kommunen anticiperede visse af bevægelsens kampformer, – men former der tilhører et begrænset udviklingstrin, for så vidt som tyngdepunktet ikke lå i produktionen, men forvaltningen i sig selv, cirkulationen, vejkontrollen osv. Arbejderne deltog i en vis udstrækning, men det var først og fremmest en enhedsfront mellem studenter, bønder, militante fagforsteningfolk, husmødre og forskellige øvrige middelklasseslag. Det er karakteristisk for hele foretagendet, at man oprettede en slags »kontrolkorps« af studenter og gymnasiaster, der udstyret med røde armbind gik rundt på salgsstederne for at kontrollere, at priserne blev overholdt, – og de råbte i megafoner: 'Handlende, vær ærlige'! For bøndernes vedkommende fremgår det også tydeligt, at de under påberåbelse af svagt emotionelle paroler som 'den enkle, menneskelige solidaritet', 'demokratisering af uddannelsen' og 'retten til arbejde' i virkeligheden blot støttede sig til en bevægelse, som desperat forekom dem at være den sidste mulige vej til opfyldelse af deres statska-

pitalistiske ønsker: 'bønderne har opdaget, at deres krav er forbundet med arbejderens krav', – nemlig 'egnsudvikling'! De mest militante i bondebevægelsen var husmænd og små gårdejere, der var blevet proletariseret af en dårlig planlægning i landbrugspolitikken, der havde tilladt landbrugsmaskinefabrikker o.l. hårdt at eksploitere de små jordbrugere, som for overhovedet at gøre driften effektiv var tvunget til at investere, men, fordi de var uden likvid kapital, måtte belåne jorden eller på anden måde forpligte sig økonomisk, så at de derved var blevet stavnsbundet på ny, og de kæmpede derfor for en statsformidlet landbrugskooperativisme, – de ville også være lønarbejdere. De tilsluttede sig bevægelsen, fordi de havde forstået, at 'kommunistpartiet endnu står som forsvarer af den lille jordejendom'!!! Og disse små, selvudslettende jordejere var frem for nogen drivkraften i Nantes-kommunen.

7° Sin højeste kampform udviklede den vilde strejke i maj-juni de steder, hvor produktionen blev genoptaget under producenternes fuldstændige kontrol. Det har vist sig ret vanskeligt, at fremdrage primært materiale om sådanne tilfælde, til trods for at de bunker af litteratur, som er blevet skrevet om vort emne, rummer masser af (uklare) hentydninger. Under alle omstændigheder må man skelne mellem de tilfælde, hvor det af humanitære eller lignende grunde var en simpel nødvendighed at opretholde en minimal produktion, – og de tilfælde, hvor producenterne, mere frivilligt så at sige, besluttede at genoptage produktionen som en *intensivering af deres offensiv*.

De første tilfælde finder man især inden for den serviceprægede industri: gas, vand, elektricitet, transport etc. Lad os som eksemkel nævne Cheviré-værket, hvor producenternes bevidsthedsniveau umiddelbart kan karakteriseres ved, at såvel »arbejdere« som teknikere den 2. juni opnåede en lønforhøjelse på 1800 francs årligt, – men alligevel samlet besluttede at fortsætte strejken. Cheviréværket blev besat den 18. maj, og man valgte omgående en strejkekomité, der skulle lede produktionen af minimale strømforsyninger til sygehuse o.l. og af kogegas til befolkningen. I flere uger var denne strejkekomité den eneste autoritet på virksomheden. Selv om eksperimentet havde sine begrænsninger, bl.a. derved at den traditionelle arbejdsdeling stort set blev opretholdt, er det interessant at iagttage, hvorledes barriererne

mellem funktionærer og »almindelige arbejdere« hurtigt blev nedbrudt i dette og mange lignende tilfælde. Som en af de aktive selv udtrykte det: 'det er bestemmelsesproblemet, der har cementeret vores enhed'; skranken mellem de forskellige på fabrikken ansatte kategorier kan ikke nedbrydes på lønkrav, men nok på kravet om selvforvaltning.

På CSF i Brest påbegyndte man som nævnt produktionen af walkie-talkies til bevægelsens brug i den militære kamp, og dette er et af de mest iøjnefaldende eksempler på, at producenterne éntydigt offensivt og uden tvang fra ikke-revolutionære hensyn selvstændigt overtog produktionen. Man finder i øvrigt de fleste tendenser til en sådan udvikling inden for den meget avancerede industri. På CEA i Saclay så man således arbejderne i centret for kerneenergi rekvirere materiale fra fabrikken til at fortsætte strejken med, ligesom den besatte fabrik påtog sig medicinalvareforsyningen til *det provisoriske Sorbonne-hospital*. Men i mange tilfælde blev det ved tendenserne. På den højt avancerede Rhône-Poulenc i Vitry diskuterede man gennem længere tid muligheden for at genoptage arbejdet under sin egen forvaltning, og man optog sågar med henblik herpå kontakt med andre kemiske fabrikker rundt omkring i Europa, – men man sluttede med at enes om, at 'tiden ikke var moden til et sådant forsøg, hvis eventuelle succes måtte afhænge af, om eksemplet kunne efterfølges på en mængde andre fabrikker.

Når producenterne beslutter sig til at overtage produktionen under deres egen autonome forvaltning, må det betyde, at den proletariske bevægelses nye motivationsstruktur in casu er højt artikuleret; ja, blot når selve muligheden for dette skridt sættes under debat, betyder det, at lønkravene (og hvad dertil hører) har mistet enhver praktisk betydning. Maj-juni-opstanden viste, som man kunne vente, at bevægelsens motivationsstruktur i det senkapitalistiske samfund er højest artikuleret hos 'den nye arbejderklasse', dvs. de højt kvalificerede producenter i produktionsprocessens mest avancerede sektorer. For så vidt blev denne nye arbejderklasse lansespidsen i den vilde strejke, idet den bragte bevægelsen nærmere sit indhold.

Prototypisk for den nye arbejderklasse var strejken på en elektronisk fabrik i Clamart ved Paris, – en slags idéfabrik, hvor man til købere over hele verden producerede projekter o.l. tjenesteydelser. Der fandtes på denne avancerede

virksomhed en forskningsafdeling, en produktionsafdeling og en finansafdeling, og af de 477 ansatte var 85 ingeniører, 180 teknikere og tekniske tegnere, medens resten var »arbejdere« eller andre former for ansatte; alle med en minimumsløn på 1200 francs mdl. Med de midterste lag af de ansatte (værkførere m.m.) som det trægste element iværksatte producenterne på denne virksomhed den 20. maj en ikke tidsbegrænset strejke og besluttede at besætte fabriksbygningerne, hvilket (med 67% af de afgivne stemmer) blev ratificeret ved en hemmelig afstemning den følgende dag. Efter ti dages diskussioner vedtog de strejkende en resolution, hvoraf det bl.a. fremgår, at de betragtede deres aktion som 'en afspejling af en udfordring på nationalt plan', og at denne udfordring 'angår strukturen i relationerne mellem ledere og de ledede'. Det er karakteristisk for kampens langsigtede perspektiv, at selv direktøren mødte op for at udtrykke sin fulde indforståethed med arbejderens aktion!

Den nye arbejderklasse havde i Frankrig manifesteret sig så tidligt som i 1962 med den syv måneder lange strejkebevægelse på Neyrpic-værket i Grenoble (turbinebygning og elektronisk udstyr), hvor ingeniørerne og de øvrige arbejdere i samarbejde med studenter og lærere ved universitetets naturvidenskabelige og sociologiske fakulteter gennem aktioner og grundige videnskabelige undersøgelser og umiddelbart motiveret af fremmede kapitalinteressers infiltration i virksomheden rejste kravet om teknisk og finansiell autonomi inden for værkets decentraliserede afdelinger, – et krav som var så meget mere selvfølgelig for producenterne, som de længe i fællesskab selvstændigt havde kontrolleret det stærkt differentierede og teknisk krævende produktionsprogram, ja sågar selv havde varetaget kontakten med kunder og leverandører.²⁷ Lige siden denne første manifestation havde den nye arbejderklasse indtaget en central position i debatten om de givne produktionsforholds legitimitet, og den havde flere gange siden leveret eksemplariske forbilleder for en praksis med revolutionært perspektiv (f.eks. på flyvemaskinefabrikken Dassault). I majjuni-opstanden var den toneangivende på ORTF, Rhône-Poulenc Vitry, CSF, CEA, Thomson-Houston, Sud-Aviation, Renault Cléon (altså de to virksomheder, hvorfra det hele brød løs), Rhodiacéta Besançon,

²⁷ Pierre Belleville, *Une nouvelle classe ouvrière* (1963), Paris 1964; p. 155 ff.

Peugeot-Sochaux og mange andre steder. Ifølge Serge Mallet²⁸ kunne man i de for bevægelsen så kritiske dage omkring den 1. juni iagttage en næsten absolut koincidens mellem på den ene side de sektorer, som ønskede at give kampen et mere vidtrækkende perspektiv, – og på den anden side de sektorer, som var stemt for en genoptagelse af arbejdet, fordi de var motiveret af kampen for en række kvantitative krav, der længe var forblevet ignoreret, men nu muligvis lod sig tilfredsstillende. Dette mønster svarer kun delvis til de lønningsmæssige forskelle, thi godt nok var bevægelsens tungeste hemske de såkaldte »smigarder« (SMIG = den ved lov fastsatte minimumsløn), de lavestlønnede arbejdere i sådanne sektorer som tilbagestående tekstilfabrikation, bygningsindustri og fødevarerindustri, – men til gengæld var spidsindustriens mere traditionelle sektorer ubetinget med længst fremme i bevægelsen: producenterne på monteringslinierne i automobilindustrien, svejseværkstederne i den elektroniske industri etc., hvor lønningerne ikke ligger stort højere end for arbejde af samme kvalifikation i den traditionelle industri. Om denne eller hin producentgruppe gik aktivt med i maj-juni-strejken, var således ikke så meget betinget af den enkelte producents personlige status inden for sin virksomhed (funktionær, faglært eller specialarbejder, månedslønnet eller timelønnet, ung eller mindre ung etc.); den afgørende betingelse var langt snarere virksomhedens eller endog virksomhedsgruppens (koncernens) position i den samlede samfundsmæssige produktionsproces. Maskinskriverskerne på CENS udviste en politisk og fagforeningsmæssig adfærd, der var tæt knyttet til forskningsingeniørernes ved samme virksomhed, men intet syntes at have til fælles med den adfærd deres kolleger på administrative kontorer udviste. Kun de grupper af producenterne, som er *integrerede* i den tekniske civilisations mest avancerede rigdomsskabende processer er i stand til at formulere modsætningerne i det senkapitalistiske samfund, og heri øjne udviklingens højere former; omend disse grupper til gengæld omfatter producenter af yderst forskellig kvalifikation og status i øvrigt.

Ligesom småbønderne, der i 1789 var en revolutionær faktor, ikke som masse var i stand til at begribe de problemer, som Kommunen stillede, kan arbejderklassen i industriens arkaiske sektorer heller ikke på positiv

vis formulere et alternativ til det neo-kapitalistiske [senkapitalistiske] samfund. Dens kamp vil nødvendigvis iklæde sig reaktionære, korporativistiske, malthusianistiske aspekter, akkurat som hos de engelske vævere i 1840. Det betyder ikke, at den ikke længere kan slæbes med i en stor social bevægelse: men dette vil være betinget af, at den passerer ud over sin øjeblikkelige situation. Den kan ikke længere formulere bevægelsens avant-garde temaer.²⁹

Det gamle »venstre«, der hypotetiserer disse arkaiske producentsektorer og udråber dem til Arbejderklassen, tager derfor fejl i den antagelse, at manglen på Det Revolutionære Parti var grunden til »den udeblevne revolution«; det var langt snarere manglen på homogenitet mellem producenterne indbyrdes, altså den mangelfulde udvikling i visse sektorer, der var årsagen til en mangel på fælles vilje og homogen revolutionær aktion. Denne heterogenitet har selvfølgelig *sine* årsager, men får i vores fremstilling stå som *causa finalis*. Hvortil dog må føjes, at når effekten af den nye arbejderklassens aktioner også kendte sine grænser, skyldtes det i mange tilfælde ikke blot træghedseffekten fra arbejderklassens mere traditionelle lag, men også de manglende erfaringer hos de højt kvalificerede producenter. På langt sigt er f.eks. manglen på dikotomisk bevidsthed i den nye arbejderklasse en fordel, der åbner vejen for vigtige erfaringer, altså større politisk rationalitet, men betragter man maj-juni-opstanden isoleret, må man indse, at det netop var fraværet af en *instinktiv* mistillid, der kastede den nye arbejderklasse mere godvilligt end mange andre grupper ind i »fagbevægelsens« jernhårde favntag: selv om kampen blev indledt og drevet længst frem i de mest avancerede sektorer, havde de højtuddannede producenter mange steder en til naivitet grænsende tro på, at fagforsteningsfolkene ville indføje sig under *deres* revolutionære målsætninger. Men lige så vel, som man kan hævde, at denne »avancerede forsvarsløshed« over for fagforsteningsrøvreriet skyldtes fraværet af et instinkt, kan man sige, at den skyldtes *fraværet af en adækvat politisk erfaring* (om fagforsteningerne). Og denne erfaring er efter maj-juni 1968 ikke længere fraværende hos den nye arbejderklasse.

6.

Den nye arbejderklasse udgør endnu idag en minoritet i hele den producerende befolk-

²⁸ op. cit. passim.

²⁹ Mallet, op. cit. p. 24.

ning, men ligesom den mest avancerede kapitalistiske industri er tilbøjelig til at påvirke formerne i den mest retarderede, således påvirker også den nye arbejderklasses adfærd og kampformer tendentielt producenterne i de øvrige sektorer. Et hovedresultat af den vilde strejke i maj-juni var ophævelsen af de traditionsbetingede »modsætninger« mellem de tekniske kadre og mere traditionelt producerende »industriarbejdere«, især i spidsindustrien (hvor også de tekniske kadre er omfattende involveret). Kampene på CSF i Issy-les-Moulineaux leverer (foruden den allerede givne dokumentation) et godt eksempel herpå.³⁰ CSF-koncernen, der omfatter 14 fabrikker i Frankrig og beskæftiger i alt 15.000 personer, udgør en vigtig del af landets elektroniske spidsindustri. Den producerer radaranlæg, sendere og modtagere til den militære og civile trafik, radio- og fjernsynssendere; den leverer udstyr til fjernsynsstudier, til flyvemaskiner etc. Under besættelsen i maj-juni 1968 af CSF's fabrik i Issy-les-Moulineaux (Paris) oprettede alle de forskellige på denne avancerede virksomhed beskæftigede producenter på grundlag af mange fælles diskussioner en struktur af basiskomiteer i stil med den tilsvarende på Rhône-Poulenc i Vitry: basisgrupperne defineredes på grundlag af arbejdsenheder (værksted, laboratorium, kontor etc.), repræsentationen skulle gå på skift i hurtigt tempo, og det primære mål var kontrol med arbejdets organisation og betingelser. I dagene umiddelbart efter arbejdets genoptagelse (den 19. juni) lykkedes det – bl.a. ved hjælp af »forbløffende« effektivt iværksatte chockstrejker – at afværge direktionens forsøg på at negligere basiskomiteerne, og tværtimod tvinge ledelsen til at acceptere komiteerne som producenterne (det *samlede* producentkollektivs) legale repræsentanter. Efter denne første og afgørende landvinding, markerer det en overordentlig betydningsfuld viderudvikling, at det i de følgende måneder lykkedes CSF-koncernens i alt 54 basiskomiteer at etablere en landsomfattende kontakt, der bl.a. formidlede indgående informationer om samtlige ansattes lønforhold, for på denne måde at afværge ledelsens forsøg på at splitte producenterne gennem betydelige indbyrdes lønforskelle. Hvorledes basiskomiteerne således virkelig til ledelsens skræk havde etab-

leret sig som en slags producenternes magtinstans, vil fremgå af et par yderligere eksempler: I dagene fra den 24.–26. september lykkedes det basiskomiteen på afdelingen for fremstilling af prototyper (i Issy) – trods ledelsens modstandsforsøg, der igen kom til kort over for en kvikt gennemført og dermed virksomhedslammende chockstrejke, – at få gennemført producenternes krav om, at en arbejdskammerat skulle på månedsløn. Og vi kan nævne, at få dage senere, den 4. oktober, manifesterede basiskomiteerne på ny deres magt over for ledelsen: efter et uheld på RSM-værkstedet (relæsynkromotor), hvor en arbejder mistede sin ene finger, ville ledelsen gøre den mand, som havde installeret den pågældende maskine, ansvarlig, hvilket for de ansatte var et intolerabelt udtryk for ledelsens vilkårlighed, for så vidt som de alle vidste, at installatøren udtrykkeligt den samme dag havde gjort ledelsen opmærksom på det uforsvarlige i at lade den nu forulykkede, der ikke var fortrolig med maskinen, håndtere den; basiskomiteerne samledes derfor straks og besluttede sig til at anbefale værkstedet at strejke en time eller mere, mens komiteerne over for ledelsen ville forsvare installatøren; ledelsen var klog nok til ikke nok engang at forsøge at forhindre delegationen foretræde, og den påtog sig straks ulykkesansvaret, – hvorefter arbejdet naturligvis blev genoptaget! – Og således fortsætter kampen gennem *producentgruppernes aktive forening i basiskomiteer*.

Tilsvarende enheden mellem de tekniske kadre og andre industriarbejdere var ophævelsen af de traditionsbetingede »modsætninger« mellem producenter på universitetet og den øvrige proletariske bevægelse et andet hovedresultat af den vilde strejke i majjuni, – og nok det mest prægnante. Det har sin forklaring, at de unge og (de) højt kvalificerede arbejdere spontant kunne (be)gribe indholdet i studenternes kamp (især som den eskalerede i dagene den 3.–13. maj) og omsætte studenternes kampformer i en selvstændig praksis, – medens hverken arbejderne i de arkaiske sektorer eller fagforsteningsspammerne var i stand til at begribe et suk: studenterbevægelsen (de mest fremskredne dele af den) er nemlig en del af den proletariske bevægelses avant-garde, for så vidt som dens motivationsstruktur er tendentielt sammenfaldende med den proletariske bevægelses (nye, egentlige) motivationsstruktur; den revolutionære kamp på senkapitalismens universiteter motiveres af dialektikken mellem

³⁰ Se også dokumentationen i André Gorz' meget prægnante reportage fra Thomson-Houston i Bagnoux: »Det som vunnits«; *ZENIT* Nr. 4/1968. Arbejdere af forskellige »lag« udtaler sig her om den frapperende erfaring om en nedbrydning af de hidtidige skranker i den hierarkiske struktur.

produktivkræfter og produktionsforhold, der her fremtræder som modsætningen mellem på den ene side udviklingen af de videnskabelige produktivkræfter, den videnskabelige produktions metode, *forskningsteknologien*, – og på den anden side den af senkapitalismens legitimitetskriser resulterende markedsorientering af universitetsuddannelserne, der subjektivt formidles som: mere retlinede og uselvstændige studiestrukturer, monologiske undervisningsformer, udvidelse af eksamenssystemet, skarp afgrænsning af 'relevante' forsknings- og undervisningsområder, eksplicit erhvervsdirigering af forskningsprojekter etc. Det må understreges, at der er ret store indbyrdes forskelle mellem beslægtede problemstillinger af denne art i de mange forskellige universitetsdiscipliner, og ligeledes må det understreges, at producenterne på universitetet kun *tendentielt* er fremmedgjorte i egentlig forstand; men det er ligheden mellem universitetsarbejdernes og de tekniske kadrers, hele den nye arbejderklasses situation: den af de kapitalistiske produktionsforhold blokerede interesse i en stadig udvikling af teknologien, de samfundsmæssige produktivkræfter, rigiddommen, – der har gjort skrankerne mellem disse producentgrupper kunstige, og derfor har været den egentlige betingelse for disse skrankers fald i maj-juni 1968, den egentlige betingelse for at studenternes og universitetslærernes aktioner kunne være meningsfulde for den nye arbejderklasse, og dennes aktioner meningsfulde for hine, altså den egentlige betingelse for den revolutionære forening mellem disse proletariske grupper. Den såkaldte studenterbevægelse fik derfor afgørende betydning for den vilde strejke gennem en række for de mest kvalificerede og for de yngste producenter *eksemplariske aktioner* (kamp mod ordensmagten og især arbejdspladsbesættelser), der uden tvivl (og i visse tilfælde påviseligt – f.eks. Renault) har virket initierende på de strejker, som indledte kampen i majjuni, og i det hele taget på de kampformer, der blev taget i anvendelse, og de mål, der blev opstillet. Efter den 14. maj havde den såkaldte studenterbevægelse derfor heller ingen *selvstændig* status, men fungerede som *et led* i den samlede proletariske bevægelse.

Kampens hovedresultat har således sammenfattende været *bevægelsens erfaringer om bevægelsen*: erfaringer om fagforsteningernes relation til den proletariske bevægelse, om hvilke grupper der er revolutionære, om strukturerne i pro-

ducentkollektivet, om revolutionær organisation, erfaringer om ens evne til at kæmpe selv.

7.

Heroverfor, overfor bevægelsens søgen og nærmen sig sit sande indhold gennem en lang og besværlig selvstændiggørelsesproces, overfor de nye erfaringer og den nye situation florerer de gamle myter om Partiets nødvendighed og *den* revolutionære situation. Vulgært optræder myten om Den revolutionære Situation hos PCF, CGT og beslægtede organisationer i andre lande blot som legitimation for den (til enhver tid) reformistiske praksis; i alle afgørende historiske øjeblikke har de gamle, stalinistiske bureaukratier blot forsvaret deres kontrarevolutionære funktion med en henvisning til, at 'situationen var ikke revolutionær' og på det sidste har de sågar fået følgeskab af de mest progressive dele af socialdemokraterne, der skam også går ind for 'en socialistisk revolution', men blot hævder, at tiden endnu ikke er moden hertil, at der 'ikke foreligger nogen revolutionær situation',^{30a} Mere udviklet er jakobismen hos de revolutionære revolutionsteoretikere, som godt nok mener, at den berømmelige revolutionære situation ved flere lejligheder *har været* til stede, og som derfor vil slutte *fra* erfaringernes (hidtidige) fravær *til* nødvendigheden af Det revolutionære Parti, 'som til stadighed i praksis kan *repræsentere* [!] den politiske bevægelse [?] til venstre for PCF og GGT, organisatorisk føre det sporadisk-lokale engagement over i en kontinuerlig, landsomfattende aktivitet og formidle arbejderstrejkerne med universitetsrevolten'.³¹ Hvad partiet skal 'repræsentere' er altså ikke andet end et sæt ikke gjorte erfaringer, en ikke-eksisterende, kun fiktiv totalitet: Arbejderklassen etc. Det er en selvfølge, at revolutionen ikke kan gennemføres af atomiserede og ureflekterede proletarer, men atomiseringen kan kun ophæves af proletarerne selv, gennem den lange kval og kamp, hvis produkt er den genuint proletariske organisation. Erfaringer må gøres, refleksionen og spontaneiteten kan med andre ord ikke adskilles: den revolutionære teori må være til stede som en socialpsykologisk realitet, og dette kan kun være i form af erfaringens dyrekøbte frugter. Ethvert forsøg på at lukke

^{30a} Således sagde faktisk Anker Jørgensen i en radiodiskussion med Kjeld Schmidt og Ilja Wechseltmann om »den danske fagforstening«, januar 1970.

³¹ Walter Kreipe, op. cit. p. 69.

bevægelsen ude fra disse sine erfaringer – ved 'repræsentation' eller 'kanalisering' – er derfor mere end nogensinde kontrarevolutionært.

Disse kanaliseringsforsøg dækker sig som regel under henvisninger til Den Evige Kontrarevolution, hvilket ikke er så mærkeligt: i senkapitalismen, hvor kapitalen faktisk er en skranke for sig selv, og hvor den største af alle produktivkræfter som følge heraf er den revolutionære klasse selv, hvor den proletariske bevægelse altså i sig selv er offensiv, må kontrarevolutionen i sig selv være defensiv; men for et hvilket som helst Arbejderparti, altså en sammenslutning der, hvad enten den kalder sig revolutionær eller ej, ikke er i stand til at overskride de borgerlige organisationsformers grænser, for et sådant parti må kontrarevolutionen fremtræde som offensiv. Den hyper-defensive, kontra-kontrarevolutionære bestræbelse må altså ikke forveksles med den revolutionære bevægelse itself, den er tværtimod kontrarevolutionens mest »progressive« spydspids, der som et spøgelse svæver rundt i bevægelsens egne geledder, – idet det under senkapitalismen, med bevægelsens nuværende situation er kontrarevolutionært at lede den over i en defensiv strategi! Derfor er det fatalt, når Walter Kreipe, André Gorz, Ernest Mandel³² og med dem mange andre ellers så udmærkede revolutionære teoretikere fra kontrarevolutionens endelige sejr under begivenhederne i maj-juni vil slutte til nødvendigheden af det revolutionære Kadreparti. Alle argumenter af typen: HVIS bare . . . så . . . – går blot ud på at ophæve historien, annullere bevægelsens nye former her og nu og dermed forvirre den.

En diskussion om partiets rolle, der på denne måde forsøger at eskamotere den historiske analyse og i stedet blot udstikke populære tommelfingerregler, er abstrakt, fordi den ikke tager sit eksplicite udgangspunkt i den proletariske bevægelses specifikke og blandt andet i maj-juni 1968 udviklede former under senkapitalistiske forhold. Ethvert forsøg på således fra tidligere historiske epoker at hidføre en politisk teori som lære for den proletariske revolution er i dag svindel; at være »marxist« vil sige at være reaktionær utopist³³. Da man ved en betragtning af diskussionen på den såkaldte venstrefløj, herhjemme såvel som i Frankrig, hurtigt

kan forvisse sig om, at traditionen fra alle døde slægtled hviler som en mare på de levendes hjerne, må det derfor råbes igen og igen:

Proletariatets 'sociale revolution kan ikke hente sin poesi fra fortiden, men kun fra fremtiden. Den kan ikke begynde med sig selv, før den har rystet al overtro på fortiden af sig. De tidligere revolutioner trængte til de verdenshistoriske minder om fortiden for at bedøve sig selv overfor deres eget indhold.' Proletariatets 'revolution må lade de døde begrave deres døde for at finde frem til sit eget indhold. Dengang gik ordene videre end indholdet, nu går indholdet videre end ordene.'³⁴

Altså: enhver form, der ikke er sit indholds form, er en uting. For den proletariske bevægelse, den største af alle produktivkræfter, gælder også 'hin revolutionære dialektik', at 'enhver historisk form fra at være en udviklingsform for de revolutionære produktivkræfter og den revolutionære aktion og bevidsthedsudvikling på et bestemt punkt af sin udvikling, slår om til at være en lænke for samme'.³⁵

Det leninistiske vraggods fra den sidste store borgerlige revolution (som blev gennemført ved hjælp af proletariske masser)^{35a}: *parti-ideologien* er i dag en sådan lænke for den proletariske bevægelse, idet den – *historisk betinget af Ruslands primitive, retarderede situation i 1917* – berøver parolen: 'statsens bortdøen i det kommunistiske samfund' sin egentlige og *revolutionære* betydning, ved at hævde, at der findes en statsform, i hvilken det ikke længere er mindretallet, der undertrykker flertallet, men tværtimod 'folkets flertal, der selv undertrykker sine egne undertrykkere', og at denne det proletariske diktators statsform således i sin egenskab af virkeliggørelsen af det sande eller proletariske demokrati 'allerede er en uddøende stat'; parolens ('statsens bortdøen i det kommunistiske samfund') revolutionære betydning er, at den proletariske bevægelses mål nu ikke er nogen som helst nok så 'demokratisk' eller 'rådsmæssig' stat, men derimod det klasse- og statsløse kommunistiske *samfund*, hvis sammenfattende form ikke længere er nogen politisk voldsmagt, men 'associationen, hvor enhvers frie udvikling er betingelsen for alles frie udvikling', – og indtil da vil staten kun adskille sig fra den borgerlige stat gennem sit klassemæssige væsen og sin samfundsmæssige funktion, men ikke gennem

³² Se deres ovenfor nævnte skrifter. Angående Mandel, se endvidere mine indlæg i *VS/Bulletin* 34, 36 og 43.

³³ Karl Korsch, »10 teser om marxismen i dag« (1950) i Chr. Mailand Hansen (udg.), *Anarkismen. En antologi*, 1970.

³⁴ Karl Marx, »Louis Bonapartes attende brumaire«; op. cit. p. 242.

³⁵ Karl Korsch, »Revolutionäre Kommune« i idem., *Schriften zur Sozialisierung*, Frankfurt a.M. 1969; p. 94.

^{35a} Se Kjeld Schmidts teser om Lenin i *VS/Bulletin* 44.

sin politiske form.³⁶ Hvad der således i dag er en vildtvoksende mytologi, havde i u-landet Rusland i 1917 sin historiske legitimitet som teori for en ikkeproletarisk revolution, der gennem en stærkt centralistisk forvaltning og hård disciplinering af producenterne gennemførte en enorm teknologisk udvikling, den moderne storindustri i Sovjetunionen. Men i dag, hvor konflikten mellem de i kraft af kapitalismen voldsomt udviklede produktivkræfter og de bornerte borgerlige produktionsforhold *faktisk har gjort* en højere produktionsmåde skelnelig for den proletariske bevægelse tværs gennem disse givne produktionsforholds fordrejninger, gælder det for bevægelsen om at bortkaste den leninistiske partiideologi.

Den leninistiske mytologi er således ikke mindre en lænke for bevægelsen end den syndikalistiske mytologi om den store generalstrejke. Begge dele er en hæmsko for den proletariske bevægelses udvikling af sine adækvate former, der ikke sætter sig igennem som »handlingen« af en mytologi, men som indsigt i en opgaves nødvendige og mulige løsning, og som løsningen heraf gennem revolutionær aktion, – en proces der, som vi har set, kom et godt stykke vej i Frankrig 1968.

Proletarernes eneste effektive våben overfor de desorienterende mytologier og i det hele taget overfor den præventive kontrarevolution i senkapitalismen er som sagt deres *selvstændigt* udviklede organisation, altså en organisation, der er et produkt af de *selvgjorte* erfaringer i producenternes kamp mod lønarbejdet, og således en kampform, der er udviklet i faktisk overensstemmelse med de handlende individers virkelige revolutionære behov (i hvor forvrænget en form disse behov end måtte fremtræde); af samme grund (den i disse organisationer faktiske overensstemmelse mellem organisationens form og dens indhold, producenternes behov, bevægelsens motivation) fremtræder organisationen heller ikke for de deltagende som en ren abstraktion, et tomt hylster, som ingen undtagen partifunktionærerne har interesse i at deltage i (således det leninistiske kadreparti), – nej, denne selvstændige proletariske organisation er af samme grund for de deltagende en konkret og levende, meningsfuld arbejdssammenhæng. Og den præventive kontrarevolution i

senkapitalismen er intet andet end en metode til at forhindre proletarerne i at gøre relevante erfaringer, d.v.s. erfaringer der, idet de udtrykker noget fundamentalt om arbejdssituationen, eventuelt vil kunne bidrage til producenternes *artikulation* af deres revolutionære behov.

En *revolutionær* strategi i senkapitalismen vil følgelig tage sigte på så effektivt som muligt at befordre producenternes gørene relevante erfaringer, hvilket vil sige at befordre udviklingen af en ægte proletarisk organisation; organisation og erfaring er simpelthen to sider af den samme sag. Udgangspunktet for denne revolutionære strategi er den nuværende situations mere eller mindre partikulariserede enkeltproducenter, der trods de stadig mindre sporadiske udbrud i klassekampen og trods udviklingen af en ny, proletarisk revolutionær arbejderklasse stadig er tilbøjelig til at identificere begrebet »politik« med den ødelagte offentlighed, hvor de enkelte samfundsmedlemmer deltager som overfor hinanden ligegyldige og vilkårligt uskiftelige elementarpartikler, og hvor den eneste øjensynligt mulige form for politisk manifestation består i deltagelse i valg til parlamentariske forsamlinger og til diverse øvrige forvaltningsinstrumenter i den korporative stat.

Sålænge den proletariske bevægelses motivationsstruktur i senkapitalismen kun er udtrykkeligt artikuleret hos en minoritet af producenterne (nemlig fortrinsvis hos grupper iblandt eller i produktionsmæssig tilknytning til »den nye arbejderklasse«, og herunder ganske særlig de videnskabelige producenter på universiteterne), og sålænge producenternes virkelige livsforhold trods arbejdsprocessens stadige socialisering stadigvæk fortrinsvis er karakteriseret ved atomiseringen og ved den såkaldte integration, sålænge må den revolutionære strategi antage en slags dobbeltfunktion. For det første må bevægelsens mest avancerede del gennem eksemplariske aktioner, d.v.s. aktioner der på en eller anden måde anskueliggør noget fundamentalt i producenternes totalsituation, bidrage til en foreløbig udvikling af producenternes bevidsthed om de virkelige interesse modsætninger, der er bestemmende for hele deres livssituation; de må udtolke emancipationsinteressen, bringe den til artikulation gennem handling, hvilket muliggøres af, at den afpolitiserede bevidsthed blot er en forsvarsmekanisme, og netop derfor lader sig ophæve offensivt, gennem kamp; en sådan polarisering

³⁶ Karl Korsch, »Revolutionäre Kommune (1931) i *ibid.* p. 100–108, især p. 107 f. Citater herfra:

Lenin, *Staten og Revolutionen*

Marx/Engels, *Det kommunistiske partis manifest.*

vil være ensbetydende med producenternes første, ufuldstændige og midlertidige artikulation af deres revolutionære behov, man vil altså *initiere* en politiseringsproces, en første afskrælning af den »afpolitiserede« bevidstheds overflade, hvilket samtidig betyder, at de pågældende producenter er afgørende motiveret for yderligere politisk afklaring og handling. I tilknytning til denne polarisering, der samtidig er en motiveringsproces, må man for det andet gennem det, Oskar Negt har kaldt bedriftsnær arbejderoplysning efter eksemplariske principper, befordre en yderligere politiseringsproces, *stabilisere* producentgrupperne for på denne måde at hjælpe den proletariske bevægelse til at komme

til sig selv – omend foreløbig blot i form af disse gennem de eksemplariske aktioner og oplysningsarbejdet politiserede producentgrupper på bedrifter. Det kan være arbejderoplysningens første frugter, at sådanne producentgrupper hver især og på selvstændigt grundlag vil etablere og videreføre et (meningsfuldt) politisk arbejde, – netop fordi det udfoldes på arbejdspladsniveau, og producenterne derfor kan være motiveret af deres konkrete, i det daglige arbejde forekommende revolutionære behov; disse producentgrupper kalder vi »basisgrupper« og anser dem for mulige krystalliseringspunkter for en virkelig proletarisk organisation i senkapitalismen.